

Přítomnost

ROČNÍK XIII

V PRAZE 19. ÚNORA 1936

ZA KČ 2.—

Dojmy o mladé generaci

F. PEROUTKA

Problém německého aktivismu

ZDENĚK SMETÁČEK

Co to má být Zemědělský ústav

ADOLF PROCHÁZKA

Historie psychoanalysy

JINDŘICH LÖWENFELD

Kdy budeme viděti do dálky

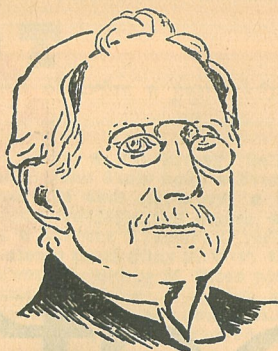
VERUS

Tvář doby v epigramech

ANTON KUH

Myslili - a byli vypeskovaní — Hoře z rozumu — Jak se to dělá

Architekt - či řečník?

Největší literární událost v roce 1936

DÍLO ANTONÍNA SOVY

za redakce prof. Arne Nováka začíná vycházet v týdenních sešitech o 32 str. po Kč 2·80 (1. sešit výjimečně 1 Kč). Celé dílo obsáhne 25 svazků. Nové vydání spisů A. Sovy, bude vydáním úplným a nejlevnějším, takže dílo tohoto velikána novodobé naší literatury bude každému přístupno. Kdo nehodlá odebírat Sovovo dílo v sešitech, může se přihlásit k výhodné subskripci na kompletní svazky (do 1. dubna 1936). Všechny 25 svazků (4096 stran) v subskripci obdržíte za 375 Kč (po subskripci za 500 Kč). Ještě nikdy nevyšlo dílo A. Sovy za tak výhodných podmínek. Využijte této příležitosti.

Melantrich, a. s. Praha XVI., Husova 20

SPISY K. M. ČAPKA-CHODA

dílo poctěné jako celek státní cenou za rok 1918, začínají právě vycházeti v sešitovém vydání v týdenních lhůtách v sešitech o 32 str. po Kč 2·40. Obsáhnou celkem 19 svazků. Vydání bude zahájeno slavným pražským románem TURBINA. První sešit (výjimečně za 1 Kč) zašleme na požádání nezávazně na ukázkou. Ti, kdož nechtějí odebírat dílo v sešitech, ale přihlásí se do 30. dubna 1936 k závaznému odběru celého díla, obdrží kompletní svazky vždy po jejich vydání za cenu vydání sešitového. Celé dílo o 6.400 stranách bude takto stát Kč 480.—, místo Kč 618·50.

Fr. Borový, Praha II., Národní třída 18

Přihlášky a prospekty u všech knihkupců

KLUB PŘÍTOMNOST

sekretariát a klubovní místnost v Praze XI, budova Všeobecného pensijního ústavu (vých. vchod), tel. 355-33

Pravidelné debatní večery ve středu v 19·30 hodin

- Referují 19. II. **dr. Jaromír Kopecký**, dlouholetý bývalý dopisovatel čsl. listů v Bělehradě a v Bukurešti: Balkán v rámci evropské politiky
21. II. **dr. Ladislav Radimský**: Práce Společnosti národů na poli hospodářském
- dr. Konstantin Jelínek**: Činnost Společnosti národů v oboru duševní spolupráce. (Malý sál Městské knihovny)
26. II. **dr. Ernst Karl Winter**: Staat und Arbeiterschaft
28. II. **Valná hromada**. (Hotel de Saxe)

Debatní večery splňují svůj úkol tím, že jejich účastníci se mohou poučit o názorech nejrůznějších směrů. I když jejich působivost zůstává, chybí jim tvořivost a pramenný význam se časem rozplyne v matné dohady. A přece do nich debatěři z kruhů zasvěcených odborníků vnášejí mnohá zajímavá, původní myšlenky i objevy, které by neměly pro informaci a historii zapadnout bez zachování pod řečnický stůl. Klub se proto rozhodl doplnit svou činnost a zahajuje práci vydavatelskou. Chce zachytit některé projevy, které by svou původností mohly být hodnotným přínosem do pramenové literatury osvědčit znovu pronikavost státnice nebo jejichž obsah by si zasloužil, kého ducha Benešova.

být zkoumán dále v debatě tiskové. Z klubu do tisku. Klub založil vlastní brožurovou knihovnu, kterou bude vydávat nepravidelně podle důležitosti debatních námětů v nakladatelství Fr. Borový. Tuto brožurovou činnost zahájí v nejbližších dnech a vydá u příležitosti narozenin pana presidenta Osvooboditele projev, jež měl v klubu 18. ledna 1936 prof. Míljkov, hluboký znalec Masarykovy a Benešovy revoluční činnosti, o svých vzpomínkách na ně. Tato publikace zachová další, namnoze dosud neznámé doklady Masarykovy politické moudrosti a předvídatosti a vědomost státnice.

OBSAH 6. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: ZDENĚK SMETÁČEK: Komunisté uznávají demokracii. — OCCIDENTALIS: Řeči ke sto milionům. — G. K. CHESTERTON: Anglie a její nový král. — JOS. GRŇA: Právní jistota základem podnikání. — FRANK WARSCHAUER: Co se děje s hudbou v této době. — JOHANNES URZIDIL: Německá fyzika. — Češi budou volit Henleina? — Kultura bez radikalismu. — Pod knutouhysterie. — Carl von Ossietzky, kandidát světa na Nobelovu cenu míru. — Jak se donorují filmové náměty.

Přítomnost

za redakci
odpovídá **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE II., NÁRODNÍ TRÍDA 18

Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. • Nevyžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.— • Užívání nov. známek povoleno řed. pošt a tel. v Praze č. 13301-24-VI z 10. 1. 1924 • Podací úřad Praha 25

TISKEM KNIHTISKÁRNY O R B I S, PRAHA XII., FOCHOVA TRÍDA Č. 62

Problém německého aktivismu

Naše veřejnost podlehla po vzniku sudetoněmecké strany zvláštní iluzi. Rozdělila si německé obyvatelstvo na dvě skupiny. Jedna, to jsou zlí a nespokojení henleinovci, druhá, to jsou hodní, spokojení a nic nežádající aktivisté. Tímto způsobem jsme ve svých myslích pohodlně sprovodili se světa vážnou starost naší státní politiky, totiž německou národní otázku. Říkáme „národní“, abychom naznačili, že tu nejde o věc té či oné strany, nýbrž o věc všeho německého obyvatelstva. Je třeba vědět, že nejen německá opozice, nýbrž také němečtí aktivisté mají vážné stížnosti, těžká zklamání a naléhavá přání. Požádali jsme proto vynikajícího aktivistického politika, aby našim čtenářům otázku rozvinul. Co dále podáváme, je podstatný obsah toho, co jsme od něho slyšeli.

Jak jsme šli do vlády.

Učeskoslovenských politiků se vžila zásada, že účast stran na vládě se nemá ničím vykupovat. V teorii je to zásada správná a krásná, ale jak ji zachovat v praxi, je jiná otázka. Prakticky to dopadá tak — jak je vidět třeba na nynějším jednání se stranou ludovou — a jinak to ani dopadat nemůže, že si každá strana klade před vstupem do vlády určité podmínky, o nichž s ní ostatní strany jednají. Musí se přece smluvit nějaký vládní program, dříve než vláda vstoupí v život.

My Němci jsme šli do vlády bez psaných podmínek. Jednali jsme ovšem napřed s československými stranami, ale k formální úmluvě nedošlo. Spoléhali jsme se na podporu příbuzných stran československých a na to, že se naše požadavky budou postupně uskutečňovat. Těžko bych dnes odpovídal na otázku, zdali jsme učinili dobře. V dobré vůli příbuzných stran jsme se docela nezklamali, chápali jsme také, že v tehdejší psychologické situaci bylo ještě příliš brzy na formální jednání a úmluvy, ale nepočítali jsme s věcí velmi důležitou: se vzájemnou konkurencí československých stran. Žádná z těchto stran se nemohla veřejně postavit za některý z našich požadavků, aniž jí některá jiná nevpadla do zad a neobviňovala ji z národní vyznamení nebo dokonce zrady. Hlavně proto jsme se skoro nikam nedostali. Německý aktivismus to všecko vydržel, protože věřil a věří, že jedná v zájmu svého národa, a poněvadž ví, že není jiné cesty než cesta dobré vůle a dohody, i kdyby byla jakkoli zdoluhavá. Ale tolik musím říci, že na druhé straně scházelo pochopení pro naši situaci. Bylo přece nutno nahlédnout, že musíme mít také nějaké pozitivní výsledky, které bychom svému lidu mohli přinést jako hmatatelný důkaz správnosti svého politického postupu. Jako na zeď jsme naráželi na názor, že jsou s námi Čechoslováci už vyrovnáni a že si v národnostním ohledu nemůžeme nic lepšího přát než to, co už máme, vlastně nemáme.

Dali jste víc, než jste byli povinni?

Ať německý politik nebo německý tisk řekne co řekne, ať má jakoukoli stížnost, dostane na ni s české strany odpověď, která bude už málem klasická: „Dali

jste Němcům víc, než jsme byli podle mírových smluv povinni.“

Vidím v této větě zbytek versailleského ducha: s poraženým se nedebatuje, nařídí se mu prostě, co má dělat, a sem tam se mu něco hodí pro útěchu. Takhle Dohoda prohospodařila kapitál ochoty k dorozumění v demokratickém Německu. Nepřál bych si, abyste jej stejně prohospodařili i vy v Československu. Vžijte se do duševního stavu skoro třetiny obyvatelstva, s nímž se takto „nedebatuje“, jíž se jen „dává“, když se státnímu národu zlíbí, a jíž se k tomu řekne: „Není-li vám to vhod, jděte si do Německa!“ Snad máme také nějaké lidské právo a důstojnost, abychom nemuseli považovat za milost i to, co zde máme a co se mezi slušnými lidmi rozumí samo sebou. To především.

Za druhé: s tím, co jste nám „dali“, jak říkáte, se to má asi tak, jako s těmi občanskými právy v měštanské společnosti, kterou kritisoval Marx. V teorii máte padesát občanských svobod, ale v praxi můžete zahynout hladu, aniž v tom kdo shledával něco protiústavního. Také měštanská společnost se dlouho divila hladovým chudákům: „Dali jsme jim přece víc svobod než jsme museli — tak proč ještě umírají hladu?“

Srovnejte si jednou ústavní teorii a praktické postavení nás Němců v Československu. Máme podle ústavy všechna práva, občanskou rovnost a nevím co, ale v ministerstvu zemědělství je při tom jen jeden německý úředník, v Pozemkovém úřadě nebyl na víc než tisíc zaměstnanců Němec ani jeden a v novém Exportním ústavu je z osmdesáti úředníků tolik Němců, kolik byste spočítal na prstech jedné ruky. Považujeme za úspěch, když se nám podaří usadit německého pošťáka. Bojujeme za slečny u telefonu. Dám vám příklad. Přišli jednou k řediteli velkého průmyslového závodu němečtí poslanci se žádostí, aby přijal nějaké německé dělníky. Mluvili jako Demosthenové: „Pane řediteli, pracujete pro stát, který má tolik a tolik německého obyvatelstva, v tom obyvatelstvu je tolik a tolik nezaměstnaných, bída, beznaděje — přijměte nám trochu dělníků.“ Ředitel byl zřejmě člověk dobré vůle. Pověděl jim asi tohle: „Pánové, já už jsem z toho zoufalý. Milerád bych vám udělal, co bych mohl, ale podívejte se: každá česká strana, kterou znám, a především koaliční, mi vnutí nějaké ty své lidi. To je politická moc, tady musím vyhovět. Na vás se pak už nedostává a zákonný podklad pro vaši žádost není...“

Takhle dopadáme! Řeknu vám, že státnost našich německých lidí byla a je hodně silná, když to všechno deset let vydržela.

Přirozený tlak silnějšího.

Musíte celou tuto otázku pracovního místa chápat sociologicky. Základní pravda, z níž při tom musíme vycházet, je tato: Čechoslováci jsou silnější, Němci slabší — v každém ohledu: populačně, politicky,

finančně, početně. Z toho plyne, že německý živel — není-li tu žádné smluvní a zákonné hráze — bude vždycky zatlačován anebo bude v nebezpečí být zatlačen přirozenou silou Čechů a Slováků. Vy jste po převratu měli velmi příznivé podmínky: měli jste prostor, kam jste mohli pronikat. Část svého obyvatelstva jste umístili na Slovensku, část v německých oblastech, část v rostoucí Praze. Odhaduji to asi na půl milionu lidí. O tento počet jste snížili sociální přetlak uvnitř své národní společnosti a v neposlední řadě také proto jste mohli udržet svou demokracii. Nesmíme zapomínat, že každý politický systém potřebuje jisté sociální základny. Vy jste ji pro svou demokracii měli.

My Němci jsme zatím nemohli nikam. Státní služba je nám skoro uzavřena, průmysl zaniká, možnosti svobodných povolání se menší. Jsme napěchováni v pohraničním pásmu země — nezapomínejte, že tu je lidnatost dvakrát tak velká jako ve středu země a že jsou to vedle několika málo jiných nejlidnatější kraje Evropy — a obrazně řečeno, jsme vitálním českým středem tlačeni na okraje a politicky někdy i přes okraje státu. Teď si představte, že se do tohoto hustě obydleného území ještě dovážejí lidé odjinud, státní zaměstnanci, dělníci a tu a tam i živnostníci. Jak to tam všecko směstnat? Vy, kteří žijete ve středu země, nemáte o sociálním složení těchto krajů zpravidla ani ponětí. Zrovna nedávno přišel nějaký český časopis s nápadem, že se pohraniční pásmo kolem státu má kolonizovat českými lidmi, aby tam státní hranice byla bezpečná. Už dávno jsem nečetl větší nesmysl. Prosím vás, kam chtějí ty lidi dát? Kolonizovat nejhustěji obydlené části státu a dovážet tam lidi z částí méně obydlených, to přece znamená stavět věc na hlavu. K takovým nápadům vede neznalost! Chápete, jak za této situace musila působit řečnická otázka, kterou položila Henleinova strana: „Co bude ze sudetských Němců za třicet let?“ Nerad užívám silných slov, ale nezastaví-li se toto postupné vytlačování Němců ze všech správních a hospodářských posic, pokud podléhají státnímu vlivu, musím říci, že budeme mít v německých krajích v dohledné době režim povahy koloniální.

Není většího omylu než představovat si, že stát může býti zajištěn jen tím, bude-li po jeho okrajích usazeno dost Čechů. Pravého opaku dosáhnete. Posílíte tím německý nacionalismus. Nemyslete si, že Henleina porazí nějakí hraničáři. Toho mohou porazit jen státu věrní, demokratičtí Němci, a aby to dokázali, musí k tomu mít existenční základ. Chcete-li zajistit stát, nechte pokusy o kolonizaci a o umělé usazování Čechů a dělejte v německém území rozumnou hospodářskou a sociální politiku bez ohledu na národnostní skupule.

Státníci mluví, pan Machník vydává výnosy.

Nelze říci, že by vaše politika byla v tomto ohledu vždycky šťastná. Co spraví takový Nečas, zkazí zas takový Machník. Právě jsme byli poctěni jedním z jeho pověstných výnosů. Je to ten, v němž se praví, že závody, pracující na vojenských dodávkách, musí zaměstnávat určité procento českého dělnictva, jehož potřebný počet nepochybně dodá zelený odborář Chloupek.

Do nejdlejší smrti nepochopím, jak je možno udělat něco tak politicky neobratného. Můžete si myslet, jaké pobouření to vzbudilo v našich krajích. I když se německým vládním stranám podaří dosáhnouti toho, aby výnos nebyl do důsledku prováděn, bude politický výsledek zhoubný. Německá oposice z toho bude vydatně těžit.

Je to, jak se zdá, praktický příklad toho, čemu se říká národnostní klíč. Jenže pánové si patrně představují, že bude platit jen v německých oblastech, ale v českých nikoli. Nevím, jak bychom pochodili, kdybychom požádali, aby třeba tabáková továrna v Sedlci nebo semtínská zbrojovka zaměstnávala čtvrtinu německých dělníků.

Spiknutí mlčelivosti.

Dovolte, abych zjistil, že jsme udělali zvláštní zkušenost s českým tiskem. Našich stížností si prostě nevšímá. Můžeme napsat, co chceme, dovolávat se pomoci, jak chceme — neslyší. Zrovna u příležitosti Machníkovy výnosu to bylo vidět. Našel se dokonce jeden socialistický deník, který tento výnos hájil — mimochodem: byl to list, který před tím nejprudčeji na dotyčného ministra útočil. Ať se stane v hospodářském a jazykovém ohledu jakákoli nespravedlnost, nenajde český tisk tolik odhodlanosti, aby to svému obecenstvu pověděl. Takovou moc má u vás nacionalistická konkurence. Zdá se mi, jako by české listy byly zahrnuly naše stížnosti jednou provždy do kapitoly „německých nářků“, jimž se zásadně nevěří a které se považují za agitační přehánění. Český tisk se zařídil velmi pohodlně: má nás proto, aby nás užíval jako argumentu proti nespokojeným. Mají henleinovci nebo zahraniční Němci nějakou výtku? Prosím, tady jsou němečtí aktivisté ve vládě; to je důkaz, že se u nás Němcům vede znamenitě. Kdyby se nevedlo, neseděli by přece ve vládě! Ti, kdo tak mluví, nemají ani ponětí, kolik jsme myšlenky aktivismu obětovali.

Prosí se o trochu taktu.

Smím-li dát českým politikům nějakou radu, byla by to především tato: posílejte do německých oblastí jen nejlepší, nejzkušenější a dokonale německy mluvící úředníky. Snad nejlépe vysvitne, co mám na mysli, povím-li vám následující historku.

Do německé obce přišel nový poštovní komisař. Šel k holiči. Ten uměl trochu česky a dělal, co mohl, aby českého hosta česky obsloužil. Znal sice slovo „holit“, ale nikoli už jeho složeninu „vyholit“ a proto nerozuměl přání, jež pan poštovní komisař tímto slovem vyjadřoval. Ten však, ačkoli uměl německy, nesnažil se holiči pomoci, nýbrž udělal nejhoupější, co mohl. Zeptal se: „Parlez-vous français?“ V hostinci se opakovala podobná scéna, jenže tam se na štěstí našel tlumočník. Nakonec se pan komisař rozčilil nad tím, že tam není vyložena „Národní politika“ — v místě, kde byli z Čechů jen tři četníci a dva poštovní úředníci.

Také vaše školská politika není vždycky šťastná. Víte, že se stavěly menšinové školy, pro něž nebylo ani jedno dítě a že se pro ně žáci teprve dodatečně sháněli? Znám případ, kde byla německým rodičům, ochotným posílat děti do české školy, slibována prémie 100 Kč za dítě, jakož i ošacení a učební pomůcky

zdarma. Že se stavby těchto škol nezadávají místním firmám, nýbrž českým závodům ve vnitrozemí, nemusím snad ani uvádět.

Česká veřejnost se vůbec dívá na německé obyvatelstvo očima hraničářů. Toto slovo nabylo v německých krajích nepřijemného zvuku. Není zdrávo, když se ideologie těchto spolků, které se z obranných staly výbojnými a které dnes mají vliv i na státní úřady, přenáší do celé politiky a když se podle ní i v úřední praxi upravuje poměr obou národností. Liberální a pokroková česká veřejnost by si měla činnosti těchto spolků všimnout kritičtěji.

Spravedlnost!

Shrnu bych, co jsem pověděl, asi takto:

Pod německým aktivismem se dnes drobí jeho sociální základna. Česká politika si musí ujasnit zásadní otázku: zdali vůbec Němce chce mít a zdali jich potřebuje jako sociálního a národního subjektu; zdali chce považovat jejich starosti a bolesti za starosti a bolesti svoje, zdali chce ve státě syntetizovat všechny národnostní složky, zdali se chce dívat na německý živý jako na něco, co je třeba také ochraňovat, oč je třeba pečovat a co se nesmí jen považovat za vnitřního nepřítel. Odpoví-li si česká politika na tyto otázky kladně, musí z toho také vyvodit důsledky. První z nich pak jest, dát německému aktivismu — který, ujišťuji vás, je velmi pevný, když vydržel dvojitý tlak německého a českého šovinismu — existenční minimum. V čemkoli nám ustoupíte, to všecko na druhé straně zase získáte — na prestiži v demokratické Evropě, na oslabení německého radikalismu, na spokojenosti našeho obyvatelstva. Ani nevíte, jak dobře působila zmínka představitelů Karlovy university o tom, že považují nynější umístění německých vysokých škol za nedostatečné. Kéž by bylo takových projevů spravedlnosti — a nejen projevů, nýbrž i činů — víc!

Ptáte se, má-li německý aktivismus vůbec nějaké pozitivní výsledky. Odpovídám: Zachránili jsme přes všechny nesnáze a nepochopení třetinu německého obyvatelstva pro demokracii a pro stát. O její věrnosti a spolehlivosti není pochyby. Myslím, že na to můžeme být hrdi — je to naše politická legitimace.

Zdeněk Smetáček.

poznámky

Myslíli a byli vypeskovaní

Právě toho týdne, kdy jsme dokumentárně zachytili poslední vývojovou fázi československého komunismu, která se počala loni a projevila se tím, že komunisté uznali rozdíl mezi demokracií a fašismem a že hlasovali pro Beneše a pro některé části rozpočtu, objevil se v „Rudém právu“ článek Klementa Gottwalda. Jeho autor se právě vrátil z Moskvy, popatřil na to, co se za jeho nepřítomnosti doma stalo, rozhořčil se nad tím a udeřil na zdejší vedení strany velmi ostře.

Prý nepochopilo usnesení VII. sjezdu Kominterny a provozuje tu čirý oportunistus. Spadalo prý parlamentním kombinacím a zapomnělo na masové akce.

Bylo prý správné, že stranu zajímalo, kdo bude v čele vlády, zda Malypetr nebo Hodža, jaký bude odhlasován rozpočet a bude-li prezidentem Beneš nebo Němec. Ale byla prý politická chyba, že strana hlasovala pro dvě položky rozpočtu (o volbě prezidentské se Gottwald nezmiňuje, takže nám bohužel zůstalo utajeno, zda bylo se stanoviska „bolševické revoluční ostráži-

losti“, již se dovolává, správné, že komunisté volili Beneše.) Právem prý se strana prohlašovala pro obranu republiky proti fašismu a právem se „vměšovala do záležitostí armády“, ale „schvalovat politiku zbrojení, prováděnou dnešní vládou, ba volat dokonce po zvýšeném zbrojení, to je s dělnického stanoviska absolutně nesprávné a nepřijatelné.“

Řekněme to svými slovy. Gottwald poučuje komunisty takto: je docela v pořádku, že jste proti fašismu a pro demokracii, proti Němcovi a pro Beneše, proti zahraničnímu nebezpečí a pro armádu, ale nesmíme pro tu demokracii, pro toho Beneše a pro tu armádu prakticky nic udělat. Jinými slovy: Gottwald omezil komunistické stanovisko k demokracii na slovní uznání a zakazuje vyvozovat z toho praktické důsledky. Komunisté, můžete pro demokracii mluvit, ale udělat pro ni nesmíte nic! To je nejnovější zjevení, které Gottwald přivezl od pramene vši komunistické moudrosti. To tedy znamená — i když uznáváme, že je to proti dřívějšímu tupení demokracie jakýsi relativní pokrok — že komunistická strana bude v našem politickém životě znovu zastávat úlohu Budhy, hledícího soustředěně na vlastní pupek.

Pramen nejasnosti je v samých resolucích srpnového sjezdu Kominterny. Jejich smysl je, dát pokyny k vybudování jednotné protifašistické fronty pod vedením komunistů. Na rozdíl od starších pokusů o jednotnou frontu se však doporučuje agitovat heslem obrany demokracie. Při tom však se prý musí odhalovat podvodná politika sociálních demokratů tam, kde jsou ve vládě. Nejznamenitějším dokladem zmatku je resoluce k řeči Ercoliho ze dne 20. srpna. Sovětský svaz podle ní dělá politiku míru a spolupracuje za tím účelem s malými státy, které mají na zachování míru největší zájem. Hájí jejich národní nezávislost. Při tom však musí komunisté ve svých zemích vést „rozhodný ideologický boj proti těm reakčním živlům v řadách sociální demokracie, které ještě pěstují pro hrozící válečné nebezpečí užší společenství s buržoasií za účelem obrany měšťácké vlasti“. Komunistické strany musí ve všech kapitalistických zemích bojovat proti vojenským výdajům. Ale kdyby byl nějaký malý stát napaden imperialistickou velmocí, mohla by obranná válka národní buržoasie oné země nabýt povahy války osvobodovací, již se musí komunisté účastnit a již musí vésti až do konce.

Vyber si, kdo co chceš. Není divu, že se československým komunistům zastavil rozum nad těmito pythickými radami a že si z toho na svou pést vyvodili důsledky, které jsme vylíčili ve svém článku. Ale stejným právem si odtamtud ovšem může pan Gottwald, přesněji řečeno jeho moskevští osvěcovací, vyvodit důsledky docela opačné. O tom, který názor ovládne, rozhodne pak to, která strana bude podepřena moskevskou autoritou. Ostatní odejdou potupeni. Z. S.

Hoře z rozumu

Krisi, kterou prodělává — po kolikáté již? — komunistická strana Československa, lze charakterisovat jako hoře z rozumu. Strana hlasovala pro dvě kapitoly státního rozpočtu (ministerstva zahraničí a ministerstva sociální péče) a také při volbách prezidenta nepostavila svého kandidáta a volila kandidáta, který — s výjimkou hlasů „národního sjednocení“ a Henleinovy strany — dostal hlasy všech politických stran bez rozdílu národnosti, náboženského a politického vyznání. Tento postup právem mohl vzbudit dojem, že komunistická strana reviduje svoje stanovisko k demokracii, kterou až dosud považovala za systém čistě měšťácký. Ale záhy po té propukla v KSČ silná vnitřní krize, která se projevila odložením sjezdu komunistické strany. Klement Gottwald na devíti sloupcích „Rudého práva“ podrobuje ostré kritice taktiku KSČ a volá: nutno usilovat o správné uplatnění linie VII. sjezdu kongresu KI! Při tom ostře zatracuje to, co bylo v „Rudém právu“ psáno 27. listopadu, tedy asi před šesti nedělemi. Tehdy „Rudé právo“ uvedlo:

»Žádný poctivý pracující člověk v republice není dnes proti armádě a proti zbrojení! Armádě patří to nejlepší a zbrojit musíme! Proti fašismu, jenž nás ohrožuje, půjdeme všichni se zbraní v ruce, a chceme, aby těch zbraní bylo nejvíce, aby byly nejlepší! Pan ministr národní obrany přednesl v branném výboru program materiálních požadavků armádní správy. Bylo toho hodně. Ale je toho třeba! Nuže, nebyť získá, které vstříčí do kapsy společnost synů a zeťů... měla byla armáda místo každého děla, které jí dodávají českoslovenští vlastenečtí zbrojaři, dvě děla, místo jednoho letadla dvě, místo jednoho kulometu dva.«

Jinak však Klement Gottwald; podivuje se nad tím, že takový článek v „Rudém právu“ vůbec mohl vyjítí.

„Pisatel citovaného článku byl zřejmě cizí, proletariátu a straně nepřátelský živel. Jistě v jiných projevech strany nedošlo k tak úžasnému zvracení třídních zásad strany. Ale jestliže ihned po vyjítí tak neslýchané věci nebyl její původce železnými dŕtkami hnán ze strany jakožto agent třídního nepřítele — pak to ukazuje, že ve straně nebylo jasného, důsledného bolševického stanoviska v otázce armády.“

Komunistický čtenář „Rudého práva“, který se prokousá dlouhým článkem Klementa Gottwalda, se musil zhroutit; ten článek, který před šesti nedělemi četl v „Rudém právu“ a který vykládal správnost komunistické taktiky, psal agent třídního nepřítele. Prostý čtenář „Rudého práva“ trne při představě, že v redakci „Rudého práva“ seděl agent třídního nepřítele, psal si svoje články, „Rudé právo“ je tisklo a — nikdo o tom nevěděl. Jak se to mohlo státi? Is touto otázkou Klement Gottwald počítá:

„Mnohý člen strany se jistě bude ptát: „Jak k tomu mohlo dojít, že při provádění politiky strany došlo k tak hrubému zkrivení linie strany?“ Příčin je několik. Hlavní však spočívá v tom, že v naší straně chyběla a chybí revoluční ostražitost. Chybí revoluční ostražitost jak v poměru k linii strany, k čistotě její politiky, tak i v poměru k lidem, kteří politiku strany mají provádět, v poměru ke kádřím. Chybí revoluční ostražitost jak ve vedení strany, tak i v organizacích.“

Na čistotu linie strany nedávalo pozor vedení strany. Ale ani prostí členové strany nejsou bez viny:

„Mohly by naše organizace, naši členové, tak dlouho strpět, aby linie VII. kongresu KI byla v takových důležitých otázkách oportunisticky skreslována, kdyby u nich bylo revoluční ostražitosti?“

Prostí dělníci v továrnách jsou vinní tím, že v „Rudém právu“ psal agent třídního nepřítele. Prostí členové komunistické strany nebyli dosti revolučně ostražití a nehájili linii VII. kongresu KI proti oportunistickému skreslování. Prostí komunističtí příslušníci mají jednu omluvu: neznají linii VII. kongresu KI. Neznají jí totiž dobře ani v „Rudém právu“, kde mají dozírat nad tím, aby čistota linie byla zachovávána. Vypadalo to tak, jako by komunisté pomaloučku chtěli dělat politiku rozumnou. Ale rozbolela je z toho hlava. I vytáhli linii, a měří, kdo šel podle linie a kdo podle linie nešel. V. G.

Jak se to dělá

(Politická poznámka k Zemědělskému ústavu.)

V hospodářské části přinášíme příspěvek z pera právníka o osnově nového zákona, jímž má být zřízen t. zv. Zemědělský ústav. Při pročítání tohoto příspěvku, který až úzkostlivě se vyhýbá narážkám na politické pozadí osnovy, zjevuje se nám obrs nového pokusu naší největší politické strany o získání moci v tomto státě, tentokrát pokusu o vládu nad nejcennějším statkem, nad p ů d o u. Dělá se to dnes již podle osvědčeného receptu: Z bída a krise doby vytěží se kategoričtý postulat, v našem případě oddlužení zemědělců a vnitřní kolonizace, a dá se mu jak sociální, tak národní (ta jen mezi řádky) aktualita. Na to navrhne se řešení: je třeba zříditi organizaci, institut nebo fond, jenž se novým problémem bude zabýváti. Ovšem ústav musí být více méně autonomní a přiřazený ke spolehlivému ministerstvu. Tím je zajištěna vláda nad ním a jeho prostřednictvím nad určitým úsekem hospodářského života. Ale na venek a pro neinformované má ústav charakter „veřejnoprávní“, což jemu dává nárok na všechny úsluhy se strany státu a veřejnosti. Nato se přikročí k zveřejnění problému (jímž ústav má se zabývat), aby bylo možno odůvodniti žádost o důkladnou finanční podporu ze všech možných pramenů, hlavně ze státní pokladny. Otázka úhrady se nereší.

Návrh přijde do koalice, kde se sem tam něco sleví nebo „vykoupí“. Ministerstva protestují, ale marně: odborné námítky musí ustoupit politickému příkazu, jehož nejučinnější argument je moc. Hrozí se též apelací na lid: jedněm se naznačí, co řecké jejich zemědělská složka, jiným, co odpoví dělníci. Naše politické strany mají v těchto směrech slabiny. Nový návrh je pak tak formulován, aby měl krásná slova jak pro dělníky, tak zemědělce. Též má svůj skrytý „leitmotiv“ národní. Toho se patričně využije při rozhovorech soukromých a ve schůzích

při zavřených dveřích. Při tom ovšem se pečuje o to, aby prosákl do t. zv. politicky informované veřejnosti, která v tomto státě rozhoduje.

Nový ústav má svého předsedu, místopředsedu, řadu členů správního výboru a gardu úřednictva. To jsou noví vládcí ve státě, ovšem spolehlivě stranicky orientovaní. Dostane-li se tam — z titulu stranického ústupku a obchodu — někdo cizí, má se jako nahý v trní a je postaráno o jeho neutralizaci a bezvlivnost. Vládnu jen ti vyvolení, a to věrně podle vlastního zamýšleného účelu institutu. Jde jim to dobře, poněvadž vláda v ústavu je téměř naprosto volná, neomezená právními předpisy. Lid brzy vycítí mocného nového pána a přizpůsobí se. V ústavu jsou též bohatě dotované fondy s neurčitým určením. Úředníci institutu samozřejmě stanou se pevným kádrem stranické agitace. Agitují zpravidla pod titulem odborných a osvětových přednášek. Čas k tomu dá jim správa institutu.

Je nesporné, že naše největší politická strana vyniká pracovitostí a praktičností. Ostatní naše strany jdou za ideou, o ní řeční a píší, a namnoze k činům se nedostanou. Naši republikáni přejí této ideovosti svých soupeřů. Při tom však bedlivě hlídají, kde se objeví idea, z níž by se dalo něco kloudného, straně prospěšného vytvořit. Tak na př. dobře dovedli prakticky vytěžit moderní heslo doby, t. zv. regulaci. Z volání po politické regulaci málem by udělali diktaturu pro sebe. Heslem po hospodářské regulaci získávají postupně do své moci náš dosud soukromohospodářský život, a to jak zemědělský, tak průmyslový. K tomu socialisté dosud zpravidla mlčeli, polichoceni faktem, že se „socialisuje“.

Dnes jsme již ve velmi pokročilém stadiu „agrarisace“ našeho státu. Ještě se sice všelichemus dá zabránit, ale mnohá bašta zůstane nedobytná. Abychom dosáhli alespoň částečné nápravy, musíme si napřed uvědomiti recept agrárníků, tedy: „jak se to dělá“.

Red.

Architekt — či řečník?

(K přednášce p. Hannese Meyera o sovětské architektuře.)

Denní tisk ohlásil přednášku Hannese Meyera — „representanta moderní architektury“. Přednášku o sovětské architektuře, bydlení, umění a životě. Nahlédneme blíže k názorům, které demonstroval na svých přednáškách v Městské knihovně letos a před čtyřmi lety. Právě srovnání obou přednášek je charakteristické pro jeho proměny. Zprávy o sovětské architektuře si musíme vytáhnouti ze záplavy číslic o produkci uhelne a průmyslové vůbec, ze statistik o hustotě obyvatel, o mzdách atd., atd. Tyto cifry, které se mění neustále, jsou zajímavé, pokud ukazují snahu o zlepšování pracovních i životních podmínek sovětského lidu. To jsou ovšem teprve předpoklady pro vytvoření kultury, ale není to ještě kultura.

Jestliže jsou v SSSR příznivé podmínky pro stavbu nových měst, jestliže tu není všemožných brzd soukromoprávních, znamená to, že jsou tu dány velkolepé předpoklady pro rozvoj architektury, ale neznámá to automaticky, že architektura je tím již stvořena. Někdo jí musí udělati — a to buď dobře, nebo špatně. Pak ovšem musím dodat, že stavby, které nám Hannes Meyer předváděl na obrazech, nelze ještě nazvatí architekturu nebo bytovou kulturu.

Stavba může být veliká a hodně zdobená, ale není to ještě architektura. Podle mého skromného soudu potřebuje architektura ke svému vzniku toho, aby vůdčí osobnosti v tomto oboru měly netoliko jasné politické přesvědčení, ale hlavně jasnou odbornou teorii, která ovšem nesmí být tak abstraktní, aby se život přes ni převalil. Hannes Meyer považuje však zřejmě každou změnu v životě i politice za signál k odbornému přeorientování. Každou takovou přechodnou fázi považuje za objev a jezdí o tom poučovati západní architektky, jakoby to byla nemluvnata. K západní architektuře v jejich všech projevech, i k její teoretické činnosti, se chová s přehližející povýšeností, domnívá se patrně, že se výsledky její činnosti dají jednoznačně vykládati jako projevy kapitalistické spekulace nebo buržoasního zákaznictva. Při tom chce zapomenouti na to, že z popudů západní moderní architektury sám vyšel a že každá architektonická činnost v jakémkoliv politickém zřízení musí vyjítí z jejich zkušeností. Jejím vlivu neunikne ani německá architektura Třetí říše.

Na své přednášce v r. 1931 pravil na př. toto:

Individualistické projekty (západních architektů) namnoze pozoruhodné úrovně (je třeba slyšeti ironický hlas Meyerův při této zdánlivě objektivnosti), jež jsou publiková-

ny ve všech západních publikacích, jsou v SSSR jen zřídka stavebně realizovány: jejich autoři, vychovaní západním modernismem, nedovedou namnoze pochopiti, co je v SSSR třeba a co je to možno. Sovětský svaz staví velmi mnoho, ale staví cosi neosobního, kolektivního, co je hospodárné. To je materialistická marxistická architektura, která se oprostila od modernistických a formalistických zálib.

A nyní vraťme se do roku 1936 a podívejme se na obrazy, které Hannes Meyer promítá. Vidíme tu budovy nehezských poměrů, ale pokryté bohatě profilovanými římsami, palladiovskými sloupy s bohatě zdobenými hlavicemi, balkony, na které není přístup atd. Vskutku, marxistická architektura se osvobodila od modernistických zálib dokonale, ale jen proto, aby se ponořila tím hlouběji do formalistických zálib ve špatném a povrchním kopírování historických slohů.

Co k tomu poznamenává Hannes Meyer? Má pro to shovívavý úsměv: je třeba se vyrovnat s přáním mas: mítí bohatství a nádheru. Proletariát chce mítí zámky, jaké měli páni. Vidíme na plátně před sebou přecházení interiéry, jaké by u nás hověly zbohatlíkům. Před čtyřmi roky Hannes Meyer hodlal škrtnouti minulost. Pokládal si za čest, že inspiroval zboření Chrámu Spasitele v Moskvě. A nyní ukazuje nám, architektům, kteří jsme vychováni západním modernismem, že je třeba bráti si vzory z minulosti, z panských bytů z roku 1840, že je třeba si povšimnouti lahodných proporcí Kremle.

Nuže, proč se veřejnost i úřady v SSSR obrátily k historickým pramenům, proč tu hledají poučení pro svou architektonickou tvorbu? To pomine přednášející letnými poznámkami. Vše nasvědčuje tomu, že se stavby prováděly nedbale, že architekti zhola zanedbávali nutnost kvality a estetických zřetelů, že netrvali důrazně na vycvičení kvalifikovaných dělníků. Vždyť najdeme k tomu vysvětlení už ze samotných Hannes Meyerových teorií: Hle, co hlásal v Dessau: Pryč s uměním! Jen biologicky a sociologicky založená činnost je oprávněna. Hle, jak bojoval proti jakékoliv estetické koncepci a proti kvalitě, když pokračoval v Rusku ve svém antiestetismu:

„Je třeba užívat místních materiálů. Že tato neefektivní a snad nevzhledná architektura, jejímž příkazem je dnes kvantita, je oprávněná, pravdivá, opravdu sovětská a marxistická, to poznají ti, kdož se dnes nedovedou zříci vymožeností západní architektury!“

K tomu podotýkám, že užití místních materiálů nevede nutně k nevzhlednosti, jak on se tehdy domníval. Ale to vše je vedlejší. Hlavní jsou silná slova. Hlavní je postavit proti zásadám západní architektury nějakou jinou pádnou doktrínu, jejímž zakladatelem by mohl býtí. To byla idea p. H. Meyera: Vycházet z chvatné stavby provisorii zákony nového opravdu sovětského směru architektonického, který by se vyznačoval neefektivností, nevzhledností, ba téměř úmyslnou šeredností. Že k tomu měl dobré předpoklady, o tom svědčí jeho ošklivé a neutěšené domy, které vystavěl kdysi v Törten v Německu. Ostatně v Bauhausu bylo známé jeho okřídlené přísloví: Je to sice ošklivé, ale je to biologické! Nuže, tyto zásady nesl jako Kulturträger s sebou do sovětského Ruska, aby je tam šířil. Že se mu to dařilo v kruzích nejlevější avantgardy, o tom svědčí nesčetné útoky proti Corbusierovi, jenž byl a je dosud považován za představitele moderní architektury západní a jehož architektura byla nazývána architekturou imperialistickou, moderním akademismem, buržoasním estétstvím. Z té doby též pochází nadávka „modernistický akademismus“.

Jak mohla vypadat architektura, která vznikala za chvatu, za nedostatek kvalifikovaných sil a hlavně za působení vůdčích osob a architektů, kteří nasákli tímto hannesmayerismem? Můžeme se diviti, že to bylo pouhé stavění nearchitektonické a dokonce protiarchitektonické? Že tak vznikal brak v brzku nepotřebný? A můžeme se diviti, že se široké vrstvy jednoho dne vzepřely této architektonické sabotáži? Přirozená reakce, která nastává, patrně přestřelí opačným směrem.

S novým směrem, který žádá uplatnění zřetelů estetických, provalí se přirozeně zadržené hráze nevkusu, falše a nevybíravé zdobivosti. Vždyť je to jeden z věčných zákonů: jedinec, třída, nebo národ, kteří se náhle dostanou k moci a prostředkům, procházejí onou nešťastnou fází zbohatlivosti, která nezná úměrnosti ani estetického citu. Představme si ale tuto frašku: bývalý ředitel Bauhausu, který kdysi s patosem, Germánům vlastním, volal: „Nieder mit der Kunst“, drží v rukou a na odív vystavuje potahové látky na fotely, pokryté nevkusnými vzory jako doklad vývoje bytové kultury. Vše je možno, jakmile profesori vysokých škol architektury mají takový nedostatek jasně ideologie odborné.

Zdá se, že někdejší formulace Meyerovy skončily brzy fiaskem a na jejich místo nastoupil pouhý praktikismus: vyrovnati se se vším, čeho si lid zamane. Takový praktikismus potkáváme u nás u těch nejřemeslnějších podnikatelů, jejichž odbornou filosofii jest: vyhověti choutkám zákaznickovým a vydělati bezpečně peníze. Ti se ovšem o ideové pozadí své činnosti nestarají. Hannesa Meyera pak zajímá pouze pozadí politické. Budíž, je snad dobrým politikem a určitě dobrým táborovým řečníkem. Mělo by se tedy jednou důrazně konstatovati, že dobrý politik nemusí být dobrým architektem.

To si však neuvědomují ti, kteří souvislost jevů politických a kulturních chtějí vykládati kovářskou logikou. Při tom, jak kultura souvisí s jevy hospodářskými i politickými, podržuje si svou autonomii. Pravidla této autonomie nemohou být okleštována, leč za cenu kultury samé.

K. Honzík.

národní hospodář

Univ. prof. dr. Adolf Procházka:

Co to má být Zemědělský ústav

(Glosy o důležité otázce.)

Čtenáře prosíme, aby si přečetl ještě v rubrice „Poznámky“ glosu s titulem „Jak se to dělá“.

Ministerstvo zemědělství před časem, patrně na podzim minulého roku, vypracovalo osnovu zákona, kterým má býtí ustaven t. zv. Zemědělský ústav, v denním tisku často zvaný Zemědělskou bankou. Tato osnova je obsáhlý elaborát o 65 bohatě naplněných paragrafech. Veřejnost se dosud o ní málo dověděla. Ba i naše žurnalistika a většina našich politiků má o ní jen mlhavé představy. Souvisí to patrně se známým zjevem v našem veřejném životě, že otázky hospodářské nebo dokonce jen zevně jako hospodářské označené (vnitřním obsahem však politické) budí nepatrný zájem. A přece jedná se o věc, která, kdyby se uskutečnila, zasáhla by hluboko do hospodářského a politického života našeho státu. Nejde totiž o nic menšího než o usměrnění našeho zemědělského obchodu. Zemědělský ústav chce se státi největším latifundistou republiky a vládcem zemědělského úvěru.

Nevím, kdo je autor osnovy, a nechci zkoumat její politické pozadí. Jde mi jen o věcný obsah osnovy.

Připravuje se nebývalá latifundie.

Zemědělský ústav má se státi nadmíru mocným činitelem v naší republice. Především má obdržet blíže neurčenou část půdy zabrané pozemkovou reformou, již má ministerstvo zemědělství v této době 23.517 (půda zemědělská) a 290.270 ha (jiná půda). Dále získá půdu uplatněním svého výkupního a přejímacího práva. Kolik jí bude, nelze předem ani přibližně odhadnouti. Uvažme však, že výkupní právo Zemědělského ústavu (spocívající v tom, že vlastník statku nad 150, resp. 250 ha smí, byť i sebe menší část své půdy — až na výjimky — zciziti jen Zemědělskému ústavu, pokud tento na výkup reflektuje) zasáhne 1,886.000 ha půdy, že právo na převzetí vztahuje se na každou zemědělskou nemovitost (bez ohledu na výměru), která přijde ať do exekucní, ať do dobrovolné dražby.

Zemědělský ústav má dále ve své moci přiděl půdy. Při tom je vázán, pokud jde o půdu ze záboru, pouze širokými předpisy přidělového zákona, a pokud jde o ostatní půdu, pouhým pokynem, že má půdu přiděliti způsobilým uchazečům a zvláště přihlížeti k účelům vnitřního osídlení. Přidělci

jsou ovšem v nakládání půdou omezení řadou závazků ve prospěch Zemědělského ústavu, takže zůstávají v jeho mocenské sféře.

Skoro diktatura.

Zemědělský ústav konečně vládne zemědělským úvěrem.

Při trochu fantazie vyvstane nám z těchto předpisů obraz příštích poměrů v našem zemědělství. Velkostatek, pokud se již vymanol ze záboru pozemkové reformy, má být napříště spoután právem výkupu, jehož výkon — nota bene — závisí na volné úvaze ústavu; volný převod zemědělských nemovitostí je omezen na minimum a zemědělci noví — postupně i dosavadní — stanou se pod bedlivým dozorem vládců Zemědělského ústavu poslušnými členy jediné veliké rodiny. Promítneme-li do této budoucí situace sociální účinky monopolního hospodaření obilím (případně též navrhovaného monopolu dobytčího), získáme dokonalý obraz příští nesvobody zemědělského stavu.

Snad mi mnohý čtenář namítne, že budoucí obraz zemědělského lidu, jež jsem zde nastínil, není nežádoucí. Uznávám, že je to věc názoru a temperamentu. O to se tedy nebudeme přít, to ať posoudí zemědělci sami. Též nechci zde rozbírat otázku, zda vázanost je ku prospěchu zemědělské výroby. Budiž mně však dovoleno upozornit, že každá vázanost stává se nebezpečnou, jakmile není dostatečně vymezena právním předpisem. Proto idea demokracie požaduje legalitu výkonné moci a její kontrolu. A tu je nesporné, že Zemědělský ústav, jež podle textu osnovy je „veřejnoprávní“, tedy povolán ke správě veřejných věcí, je ve výkonu své rozsáhlé a pronikavé kompetence jen minimálně omezen hmotně právními předpisy a že jeho vztah k naší výkonné moci (ministerstvům a správnímu soudnictví) je neobyčejně volný. Uvažme dále, že při vlivu vlády na chod a práci Zemědělského ústavu je pamatováno hlavně jen na ministerstvo zemědělství. Nechci tím narážeti na politickou přítomnost, v níž toto ministerstvo je v pevných rukou jediné politické strany. Posuzuji osnovu, která chce být normou možná pro celá desetiletí, jak s hlediska dneška, tak i budoucích let, v nichž všelicos může se pozměnit. Pak by možná těsná kazajka byla nevíтанá pro samého krejčího.

Ovšem uznávám, že je těžko vytyčit hmotně právní předpisy pro kompetenci tak rozmanitou, jakou je usměrňování zemědělské držby a zemědělského úvěru. Avšak tento fakt mne právě přesvědčuje, že zemědělský immobilární obchod není vhodný předmět regulace, nechceme-li trpěti úhonu na demokracii. Vždyť i ta regulace immobilárního obchodu, kterou by vykonával přímo stát svou demokraticky vytvořenou vládou, byla by pocítována nelibě, poněvadž nutně by přinesla řadu nesrovnalostí v posuzování jednotlivých případů.

Problém oddlužení.

Co jsem právě napsal, týkalo se především oné kompetence Zemědělského ústavu, která je myšlena à la longue. Ústav ten má však ještě zcela aktuální a dočasný úkol, totiž oddlužení zemědělců, jež má prováděti prostřednictvím přifařené Pomocného fondu. Zde platí mutatis mutandis totéž (a ještě ve zvýšené míře), co bylo řečeno o regulaci zemědělské držby a úvěru. Pomáhati zadluženým zemědělcům a sanovati zemědělské ústavy je totiž nadmíru široká kompetence, a osnova dává jen chatrnou direktivu pro její použití, mluví-li o „nezaviněném“ zadlužení. Proto není bezdůvodná obava, že zjišťování viny a neviny na zadlužení a poskytování pomoci může vyústiti do křivd a nespravedlností, i když bude vedeno velmi svědomitě.

Zde se ostatně nejlépe projevuje celá problematika i n d i v i d u á l n í h o oddlužování. Dosud jsme oddlužovali ze-

mědělce l i n e á r n ě: snížením úrokové míry, úpravou splátek a minimálními cenami obilí, jež zaručují rentabilitu zemědělství. Tato opatření jdou k dobru všem zemědělcům a v souvislosti s chystaným zemědělským vyrovnacím řízením mají nahraditi škodlivá zemědělská moratoria. Osnova však žádá, aby řečená opatření byla ještě doplněna sanační a konverzní funkcí Pomocného fondu. Zde je však kámen úrazu. Pomocný fond není tak vybaven, aby zaručoval spravedlivé posouzení individuálních případů. K tomu — podle mého názoru — hodí se, relativně nejlépe, jediné soudy.

Soud ovšem nemůže oddlužovat, ale může schvalovat vyrovnání. Proto hledíme klíč k zemědělskému oddlužení v osnově vládního nařízení o zemědělském vyrovnání, která se v ministerstvu spravedlnosti projednává. Vyrovnací řízení je tradiční a vyzkoušený instrument individuálního oddlužení. Další prostředek k odlehčení zemědělského zadlužení budiž zřízení zvláštních oddělení pro konversi zemědělských dluhů u zemských hypotečních ústavů, která by konverse prováděla za normálních podmínek. Jíti dále, to patrně nepůjde — pro nedostatek peněz. Jak ihned ukáží, proponovaná alimentace Pomocného fondu není prostě uskutečnitelná.

Státe, zaplať to!

Dosud jsem vytýkal osnově o Zemědělském ústavě nezdravé soustředění moci v rukou více méně nekontrolovatelných. To je námitka formálně politická. Ač podle mého názoru dostatečně odůvodňuje zamítavé stanovisko k osnově a ilustruje povážlivé důsledky zřízení mamutího kolosu, jakým chce být nový institut, přece není z námitek nejzávažnější. Co je na osnově zcela nepřijatelné, jsou požadavky, kladené na státní pokladnu.

V době, kdy přes krajně tíživý útlak daňový nepodařilo se ministru financí udržet rovnováhu rozpočtu (rozpočtový deficit za posledních pět let činí již ca 6 miliard), žádá se po státu, aby na Zemědělský ústav převedl mimo jiné nezúčitelnou zálohu 150 mil. Kč, která měla být — podle dosavadních dispozic — náhradovým fondem státu vrácena a s níž patrně již státní rozpočet počítá, dále aby dotoval Pomocný fond ročním příspěvkem Kč 50 mil. po dobu 15 let a případně doplňoval, resp. sám zcela odváděl roční příspěvek Kč 25 mil., požadovaný od Obilní společnosti. Uvážíme-li k tomu úbytek na státních příjmech v důsledku rozsáhlých daňových a poplatkových osvobození, dále zatížení státní pokladny z emisí a zápůjček Pomocného fondu (za jejichž úročení a splacení ručí podpůrně stát), přípustnost placení daní a dávek cennými papíry Pomocného fondu a konečně požadavky na státní pokladnu, jež se v textu osnovy již ohlašují, máme dostatečný obraz starostí, jež nová osnova přinesla našemu finančnímu ministru.

Neméně ožehavá je otázka, jaký vliv by měly navrhované emise Zemědělského ústavu a Pomocného fondu na státní a soukromý emisní trh. Jak Zemědělský ústav, tak Pomocný fond hodlají vydávati řadu cenných papírů (pozemkové úvěrní listy umořitelné do 40 let, renty umořitelné do 70 let, 4½% zástavní listy, 3% fondové dluhopisy, pokladniční poukázky), které většinou mají požívatí sirotčí jistoty a jichž lze použití k uložení peněz svěřeneckých, nadačních, ústavů podléhajících veřejnému dozoru, poštovní spořitelny, ba i ve jmenovité hodnotě k placení veřejných daní a dávek. I neoborníkovi bude jasné, že tak rozsáhlá a privilegovaná emisní činnost ohrozí dosavadní státní a soukromé emise, které jen s největším úsilím podařilo se finančnímu ministru uvést do pořádku a na jejichž další konsolidaci právě se pracuje. V této souvislosti uvažme též potíže, která by nastala, kdyby daně a dávky byly státu placeny — třeba i poměrně malou částí — cennými papíry Pomocného fondu. Pak by patrně též stát byl

nucen těmito papíry platit své výdaje, pokud by je neuskon-
toval u Národní banky (to je ovšem právně a hospodářsky
vyloučeno). Do oběhu přišlo by náhradní platidlo (těž po-
hledávky knihovnických věřitelů a část trhových cen za vykoup-
pené nebo převzaté nemovitosti chce Zemědělský ústav platit
dluhopisy), což je s hlediska měnového naprosto nepřipustné.

Další námítky.

Osnova zákona o Zemědělském ústavě budí ještě řadu dal-
ších pochybností. Tak na př. jest se obávat, že mohutný
kolos, jakým chce býti Zemědělský ústav, podstatně oslabí,
ba částečně i vyřadí naše lidové zemědělské peněžnictví, to
tím spíše, když svými odbočkami má zachytiti celé území re-
publiky. Dále uvažme povážlivý otřes v právním citění lidu,
jež vyvolá ztenčení vlastnických (viz výkup) a věřitelských
práv (knihovní věřitelé jsou povinni ponechat své pohle-
dávky na nemovitostech Zemědělským ústavem převzatých
nebo přijmouti placení v dluhopisech; konvertované pohle-
dávky mají býti proplaceny cennými papíry, a to pokud jsou
knihovně zajištěny do 80% odhadní ceny reality, 4½% zá-
stavními listy, jinak jen 3% dluhopisy). Tyto t. zv. zásahy
do nabytých práv nesmíme podceňovati: odnímají lidu dů-
věru v právní řád a podlamují podnikavost. Proto nikoliv
bezdůvodně prohlásil ministerský předseda dr. Hodža ve
svém programovém prohlášení, že naše zákonodárství bude
co nejvíce šetřit nabytých práv. Konečně všimněme si též
požadavku, aby vkladatelé zvýšeným příspěvkem k Všeobec-
nému fondu peněžních ústavů pomáhali alimentovati Po-
mocný fond. I toto ustanovení osnovy budí pochybnosti, uvá-
žíme-li, že další zatěžování vkladatelů po snížení úrokové
míry je již těžko snesitelné.

Po všem, co je zde řečeno, je zřejmo, že osnovu zákona
o Zemědělském ústavě nemůže přijmouti politik, který se
dívá prozíravě do budoucnosti a dovede spravedlivě odvažo-
vati zájmy obyvatelstva svého státu. Pod heslem re-
gulace nelze přece zcizovat demokracii a pod heslem pomoc
zadluženým nelze žádat neúnosné oběti po státní poklad-
ně. Ostatně mám za to, že hledáme problém, aby-
chom mohli vytvořit institut a ne naopak, institut pro řešení
daného problému, jak jediné bylo by správné. Regulace im-
mobilárního trhu — podle mého názoru — není třeba a proto
nemusíme pro tento zbytečný, ba škodlivý účel budovat
mamutí peněžní ústav. Právě-li důvodová zpráva k osnově,
že je nutno podchytit exekuci dražby zemědělských moratorii,
které nastanou po zrušení zemědělských moratorií, pak
mám zato, že k tomuto přechodnému úkolu zcela dostačí
vytvoření intervenčních oddělení při našich zemských
hypotekárních ústavech. Otázku vnitřní kolonisace řešme
pak v rámci dosavadní pozemkové reformy! Nemá totiž
smyslu deposedovat dnešní zemědělský lid, živící se na př.
na statku církevním, a nahrazovat ho novými přídělci
za ohromných investičních obětí (vybavení jednoho
středního rolnického statku o 5 ha vyžaduje asi 180.000 Kč).
Konečně, pokud jde o zemědělské oddlužení, přízejně si
upřímně, že v této otázce bylo mnoho neodpovědného
slibování a že se stala chyba, když zavedením moratorií
jsme náš lid psychologicky připravovali na radikální
smazání dluhů. Po zákonech úrokových, splátkových
(k nimž má ještě přistoupiti zvýhodněné zemědělské
vyrovnání) a po zavedení obilního monopolu musíme
míti odvahu říci otevřeně, že zchudlý hospodářský
organismus našeho státu přispěl ke zdo-
lání zemědělské krize všemi svými silami. Jíti dále,
znamenalo by přepětí sil a těžké hospodářské poruchy,
jež by se vymstily jak na celku, tak na samých zemědělcích.

do ba a lidé

F. Peroutka:

Dojmy o mladé generaci

Nechci tyto poznámky vydávati za více, než čím jsou:
za dojmy. Rád bych ovšem o mladých lidech věděl
něco určitějšího, neboť jednou oni přirozeným postupem
věci převezmou práci z našich rukou a postaví se na
místa, na nichž my jsme stáli, jak jsme uměli. Vy-
ptávám se jich často: jací vlastně jste? Odpovídají
většinou: nevíme — nebo: každý z nás je jiný.

Tyto odpovědi zdají se skoro příznačnými. Zeptali-li
jste se před pěti, desíti lety mladých lidí, jací jsou,
jako z rukávu vysypali na vás celou přednášku. Zdálo
se, že o každém čtverečním centimetru svého dušev-
ního i tělesného povrchu mají zcela přesné a po-
vznášejší vědomí. Bývali bujaří. Bez rozpaků odpo-
vídávali: jsme takoví, že je nejvyšší čas, abyste nás
pustili kupředu a sami se klidili ke všem čertům; vše-
chno dáme do pořádku. Dovedli říci: „nikdo si neuvě-
domuje, že to, co řekneme my, je právě to nejdůleži-
tější.“

Nuže, první dojem: tento bujarý tón z odpovědi
dnešních mladých téměř vymizel. Proč? Je důvod
v skepticizmu, za nímž se skrývají zárodky moudrosti,
nebo v menší čilosti ducha?

Neodvážím se sám na to odpovědět. Mnozí starší ža-
lují na duchovní úpadek, kterému mládež prý pro-
padá, a nevraživým okem měří sportovní hřiště, na
nichž se mladí prohánějí, a snad i jejich chaty a stany
uprostřed přírody. Na této cestě nebudu následovat
ani své nejváženější vrstevníky, z nichž leckteří pěstovali
rozvoj svého ducha tak horlivě, že v pouhých čty-
řiceti letech přiblížili se už k stavu fyzické trosky.
Josef Holeček se jednou ptal dábělsky: co je hezcí
bytost — německý profesor nebo černo-horský junák?
Nevsádl bych si na německého profesora. Dovedu si
vážiti generace, která patrně se odhodlala zůstat až
do pokročilého věku širší v prsou než v pase a která
v tomto národě pěstuje i ideál fyzické mužnosti.
A závidím spíše mladým lidem, jimž změna názorů
na způsob života umožnila už od mládí žíti v úzkém
styku s přírodou, znáti hvězdy, květiny a zvířata ne-
toliko z knih. Už krátce po válce jedna umělecká ge-
nerace hlásala krásy sportu a vydala o tom jeden nebo
dva manifesty. Bohužel to byli teoretikové. Dnes —
není jim mnoho přes třicet — vesměs už ztloustli,
někteří z nich dokonce pokořující způsobem. Ovšem,
neboť pouhé sepsání manifestu nemůžeme postavit na
roveň aktivnímu provozování sportu. Celkem vzato:
nevěřím tomu, čemu věřila jedna přejemnělá osoba ze
Strindbergova románu, že otřesy mozku při veslo-
vání neblaze působí na duševní schopnosti. Kdyby to
byla pravda, musila by Anglie už dávno býti zemí
světoznámých pitomců.

Sport a pobyt v přírodě tedy nebudu mladé gene-
raci vyčítat a nebudu v nich hledat prvky úpadku.
Dost dlouho přejímal tento národ německý způsob
života. Dovede-li nás mladá generace trochu posunouti
k ideálu anglosaskému, sympatisuji s ní, ne s pravými
českými bricháči. Jestliže někoho dovede sport zcela
odlákat od duševní práce, dovedlo by jej nepochybně
odlákat od ní také cokoli jiného.

*„Popřej mi, bože, abych v bitvě,
která jde životem,
měl odvahu udeřiti a riskovati,
a mám-li vyhrát, dej, aby to bylo dle zákona,
a aby při tom má víra a má čest se udržely vysoko;
a mám-li prohrát, dej, abych dovedl stát u cesty,
a pozdravit vítěze, až půjdou kolem.“*

Je to stará anglická sportovní píseň a je to podle mého citu také velmi vysoká poesie. Dovede-li k těmto ctnostem sport vychovat národ — a u Angličanů se zdá, že dovede — přimlouval bych se spíše, aby nová hřiště byla otevřena. Také duševně je možno být širší v prsou než v pase. O našem školství snad už je známo, že hromadění vědomostí dává přednost před výchovou charakteru, ba, že tohoto druhého úkolu snad ani necítí. Jestliže sport dovede trochu nahradit, nač škola zapomíná, nestůjme hněvivě nad mládeží, která se mu věnuje v rozsahu, který byl ovšem zcela neznámý v letech devadesátých. Berme své dobré, kde je nalézáme.

Jací mladí lidé skutečně jsou, ukážou nám teprve svým dílem, až k němu přikročí. Do té doby nám zbývají více méně dohady. To vím.

Ale tuším, že je pozoruhodný rozdíl mezi generací dvacetiletých a třicetiletých. Ti, kterým je dnes nad třicet let, bývali v podstatě romantiky v nejrůznějších formách. Začali duševně žít ve světě velmi neuspořádaném a přepolitovaném — zanechalo to stopy na jejich nervech. Někteří z nich asi nikdy nezabaví se rozehvěnosti a rozkolísanosti, již kdysi vssáli do sebe ze svého okolí. Vnitřní nejistotu přehlušovali vnější smělostí. Jakýsi to osobní titanismus. Byla to generace, která viděla před sebou změnu světa a velké příležitosti s tím spojené. Budoval se stát, tisíc kariér bylo k zadání. Odtud osobní netrpělivost, která vynucuje mnohé z této generace, a vynikající talent k záští, jímž přispěli k veřejnému životu. Cítili že mají v torbě snad maršálskou hůl, a nosívali ji někdy také od směru ke směru, od časopisu k časopisu. Dumali nad velkými plány a skoro všichni byli vzrušenými řečníky, i když jen psali. Je na nich vidět, že vyrostli v době, kdy radio roznášelo politická poselství, adresovaná „všem!“ Jaké květy blínu se mezi nimi někdy také ukázaly!

Generace, která překročila teprve dvacátý rok, je jiná. Je šedivější, než předcházející, méně dogmatická, rezervovanější, skeptičtější, realističtější, střidmější ve výrazu, mlčelivější a proto i tajemnější. Doba velkých příležitostí zmizela — tato generace začala se duchovně rozvíjet za světové hospodářské krize, kdy příležitosti zhasínaly jedna za druhou. Zklamání jí bylo položeno téměř do kolébky. Lidé o deset let starší byli leckdy půvabnými (nebo velmi nepůvabnými) rozmazlenci, kteří hlasitě dovedli celému světu žalovat na komáří píchnutí. Mladí lidé, kteří přicházejí po nich, utrpěli nepochybně těžší rány, avšak vyjadřují se o nich s menší výmluvností a i neochotněji.

Mezi generací třicetiletých a dvacetiletých je zřejmý rozdíl v tónu. Budu rád, pomůže-li mi to někdo vysvětlit.

Zatím my mluvíme k mladým. Co nám však jednou řeknou oni, kteří po vyučení, po složení doktorátu byli nuceni hleděti tváří v tvář nezaměstnanosti? Jaké to bude poselství? „Sedm let jsem u vás sloužil a nic

jsste mi nedali“ — to je rozšířená nálada mezi vystudovanými lidmi dneška. Jako někteří pronikavější spisovatelé přišli konečně na to, že sňatek není konec, nýbrž začátek románu, tak také mladí lidé kolem nás objevili, že vystudovati není dnes konec, nýbrž začátek nejistot. Je faktem, že jsme nedovedli zlepšiti svět tak, aby každý, kdo má nárok na práci, ji také dostal. Nikdy nebylo hůře po té stránce než dnes.

Co nám tedy mladí lidé jednou řeknou? V jaké psychologii je vychovají tyto temné okolnosti? Neodpovědí nám za to materialismem a karierismem? Nikdo nedovede tak cenit kus chleba jako ten, komu kdysi chyběl. Nikdo neobětuje ze své osobnosti pro získání zaměstnání tolik, jako ten, kdo byl jednou nucen světem bloudit bez něho. Bude-li tuto mladou generaci ještě dlouho pronásledovat strach o živobytí, možná, že nám jednou odpoví na naše otázky: chceme se uživit; na ostatním nám tolik nezáleží. Ne vznešená, avšak pochopitelná to odpověď. Řeknou nám to opravdu? Nezájímám se tolik o tu odpověď, kterou nám dají slovy (neboť i neuvznešenější slova jsou v této době laciná), jako spíše o tu, již nám dají svými činy. Je za jejich střízlivostí, která někdy působí dojemem mužnosti, již také trochu cynismu?

Jejich střízlivost zdá se míti vliv i na jejich styl. Celkem neblahý vliv. Mám příležitost čísti spoustu příspěvků od mladých a řeknu: nepamatuji se, že by se kdy bylo psalo tak suše, tak bez šťávy. Nenajdete téměř mladého muže, na kterém by bylo znát, že dovede pocítit rozkoš z dobře stylisované věty. S jakým stylistickým zaujetím proti tomu píší staří, od levice do pravice, od Jaroslava Stránského do Karla Horáka!

„Oč zajímavější,“ napsal nám jednou jeden mladý muž, „je často článek člověka mladého než usedlého. Článek mladého hýří, a když přinese nějakou myšlenku, která, třebaže není nová, je podána v takové formě, že je frapantní. Rozdíl ve psaní je začasť pouze v tom, že u staršího je sevěn v rozumovou disciplinovanost, která hraničí velmi často s nesdílností a suchopárností. Mladí, i když píší někdy protikladně, touto vadou netrpí, protože je tu vzlet a velmi často umělecká intuice. Proto jak důležité je pro staršího, aby v psaní zůstal mladým!“

Odpustte, ale vždyť to vůbec není pravda! Sám pisatel citovaných řádků poukazuje nepochybně ne na sebe, nýbrž na některé jiné mladé pisatele, kteří teprve mají přijít, neboť jeho styl sám je beze všeho půvabu, jež velebí na mladých. Opačná rada je správná: starší, chcete-li dobře psáti, nepodobujte se dnešním mladým! Rubriky mladých bývají nejnudnějšími, nejsuššími částmi v časopise.

Ptal jsem se některých mladých, proč tak suše, bez jiskry, nezajímavě píší. Odpověděli lhostejně: jsme na to příliš realističtí, abychom se s tím pipali; záleží nám více na věci. Tedy to mají skoro v programu. Ale nikdo nemá být tak velkým realistou, aby ztrácel opravdový realismus a aby přesně chápal, že dobře vyslovená myšlenka je účinnější, než špatně vyslovená, a že je téměř zbytečno psát články, které je nudno číst. Jestliže mladí lidé nechtějí působit na čtenáře, pak je opravdu lhostejno, jak píší. Jestliže však chtějí působit, pak není realistické domýšlet se, že mohou psát špatně.

„Jsme příliš realističtí na to, abychom psali dobře“; to, zdá se mi, není více než výmluva. Jiná výmluva

mladých, vytýkají-li se jim nějaké nedostatky, zní: dejme tomu, že je to pravda, ale vy jste zavinili válku a tedy mlčte. Je to jakási vševýmluva a všeobžaloba. Někteří zdraví hoši sténají: nemůžeme být zdatní a dobří, protože byla válka. Jedni prý byli zrceni tím, že se narodili ve válce, jiní tím, že byli ve válce podvyživeni. Také tato generace má svůj mystický determinismus, který bývá snadnou výmluvou pro pohodlné.

Nuže, ani generace, k níž patřím, nezavinila válku. I mezi nás byla jednoho dne vržena, způsobena jinými. Věru, že jsme pět let svého mládí neprožili v idyle. Ale nepamatuji se, že by se mezi námi vyskytovali lidé, kteří by říkali: všechno je marno, neboť byla válka.

Ostatně by se měli mladí lidé rozhlédnout po Evropě a opatrněji užívat takových obžalob. Neboť kdo se nadšeně kupí kolem dnešních imperialistických diktátorů, od nichž vychází jediné skutečné válečné nebezpečí? Mládež. O koho se opírají Hitler a Mussolini? O mládež. Válka, kterou zavinili naši otcové, mohla by vypadati jako hračka proti té, kterou snad zaviní naše děti.

filosofie a psychologie

Jindřich Löwenfeld:

Historie psychoanalysy

Letos dne 6. května dočká se věku 80 let příborský rodák Sigmund Freud, jeden z mála velkých a geniálních psychologů lidstva. Poněvadž česká literatura je jednou z mála těch, v nichž dosud nevyšlo v překladu ani jediné ze základních jeho děl, přinášíme informativní článek o vývoji freudismu, napsaný Freudovým stoupencem — abychom se ke kritickému zhodnocení toho, co trvale zůstává z Freudova díla, ještě jednou vrátili článkem některého z jeho významných odpůrců.

Před Freudem.

Jeho životní cesta je současně cestou vědy, kterou vytvořil, cestou psychoanalysy. On jest jejím tvůrcem a myslitelem, jeho životopis je historií jeho vědy. S počátku byla terapeutickým pomocným prostředkem při praxi vídeňského nervového lékaře, později vyrostla ve vědu o duši, jež převrátila názor na člověka a nesla slávu svého tvůrce kolem celé země.

Dílo Sigmunda Freuda je neobyčejně rozsáhlé a nevyčerpatelně bohaté. Je to patrně již z dvanácti mohutných svazků sebraných spisů. V tomto článku můžeme se pokusit jen o letmý průhled jeho životní tvorby.

Freud vyšel z exaktních přírodních věd, publikoval znamenité práce fyziologické, práce o anatomii mozku a z oboru neurologie, když však přistoupil s vědeckou výzbrojí celé své doby k ošetřování svých pacientů jako nervový lékař, cítil záhy svou bezmocnost. Přicházeli k němu s rozličnými nervovými poruchami a s duševními obtížemi a byli od něho ošetřováni rozličnými metodami farmakologickými a elektroterapeutickými, výsledky však byly nepatrné. Nebylo známo nic ani o příčinách nemoci, ani o tom, jak její zjevy spolu souvisí. A bylo to přece v době, kdy právě se dočkaly velkého rozmachu objevy na nejrozmanitějších jiných polích přírodních věd i medicíny, zejména co se týče badání o příčinách a vzniku vnějších projevů.

I Freud dostal se ke studiu medicíny vlivem Darwinovým. U Darwina se dočetl v jeho velikých dílech

o zákonech vývoje druhů, kteréžto objevy našly veliký ohlas zejména v německé vědě. Pasteur a Koch způsobili, že bakteriologické vyšetřování příčin se dočkalo největších úspěchů při výkladu vzniku infekčních nemocí. Virchovova celulární pathologie zkoumala vývoj chorobných procesů, jak se obrazí ve změnách buněk. Nervové nemoci však po této stránce nebyly zkoumány. Ve Francii se sice dospělo k tomu, že hysterické zjevy byly odstraňovány pomocí hypnotické sugesce. I Freud, jenž studoval v Paříži a v Nancy, používal k léčení nervosních příznaků hypnosy a sugesce. Ačkoliv tím dosáhl větších úspěchů, nebyl tím přece jen uspokojen, poněvadž příčiny i mechanismus duševních poruch zůstávaly nadále nevyjasněny.

První objevy.

Tu upozornil Freuda jeden z jeho starších vídeňských kolegů, Breuer, na metodu, která první objevila tajné a logické spojení mezi hysterickými příznaky. Breuer léčil mladé hysterické děvče tím způsobem, že je přivedl do hypnotického spánku, kladl mu otázky a nechal je vyprávět. Pacientka při tom prozradila různé zážitky, jichž si neuvědomila ve stavu bdělosti. Jakmile vyprávěla v živém afektu všechny ty zapomenuté zážitky, jakmile si je „odreagovala“, zmizely příznaky, jež navazovaly na tyto zážitky. Freud a Breuer nazvali tuto ošetrovací metodu postupem kathartickým a Freud jej po několik let praktikoval.

Z této základní buňky se vyvinula po dlouhé, namáhavé a odříkavé práci metoda a věda analytická. Co bylo na tomto postupu revoluční? Hysterické zjevy nebyly posuzovány jako dosud jako pouhé nesmyslné projevy, nýbrž poznalo se, že mají svou souvislost se životními zážitky pacientovými. Jsou to následky určitých životních dojmů, které pacient nezmohl, o nichž však lékař ani on sám nic neví, jež jsou částí jeho podvědomí a odtud rozvíjejí své choroboplodné vlivy. Jakmile se podaří přivést tyto „traumatické zážitky“ k plnému vědomí, a tím odvésti s nimi spojený chorobný cit, — podařilo se nám dosáhnouti v určité míře i vybití toho množství energie, jež se projevovalo jakožto symptom. Příznak choroby při tom zmizí současně.

Freud však brzy poznal, že nejen tato metoda, nýbrž i představy o vzniku nemoci na ní založené, jsou ještě nedostatečnými. Jednak dala se jen část pacientů hypnotisovat — co se mělo státi s ostatními? A na druhé straně zůstala nezodpověděna otázka: proč zapomněl pacient právě na tyto zážitky? Hypnotický proces zakrýval vnitřní souvislosti a jeho léčivé účinky se omezovaly pouze na aktuální podnět: mohly sice způsobiti, že příznak zmizel, nedovedly však zcela nemoc vyléčiti.

Metoda asociací.

Tu dospěl Freud k vlastní, dnes ještě v praxi užívané analytické metodě volného sdružování představ. Dospěl k názoru, že musí být možno získati přístup k podvědomí člověka i bez užití hypnosy. Žádal pacienty, aby mu všechno vypravovali, co jim jde myslí, aby se nedali žádnými námitkami zdržeti a vyslovili všechny své nápady. Došel k poznání, že je možno tímto způsobem přivést na světlo zapomenuté představy, které v podvědomí působily. Bylo však třeba vynaložiti určitou námahu, aby pacient tyto představy prozradil: něco v pacientovi se vzpíralo proti návratu těchto vzpomínek, pacient nosil sám v sobě, ačkoliv se chtěl uzdraviti, určitý odpor proti těmto vzpomínkám. Ty skryté představy byly totiž nesnesitelné pro jeho vědomí, odpor proti jejich prozrazení byl rázu morálního. To zapomenuté bylo nějak trapné, zahanbující nebo děsivé — a právě proto bylo zatlačeno do podvědomí.

V tomto objevu „zatlačení“ vidíme hlavní výsledek a jádro všeho analytického badání. Ono bylo východiskem všech dalších poznatků. Příznak choroby vzniká z konfliktu mezi duševními silami. Pacient, trpící hysterií, má

na príklad ochrnutou nohu: ustupuje pred nějakým duševným stavem, ktorý mu je nesnesiteľný a ktorý nechce vzíti na vedomí a proto se u něho objevují tělesné bolesti na místě duševních.

Při ošetřování pacientů byl objeven zjev, jenž byl rozhodným pro další vývoj psychoanalýsy a jenž vedl k převratným objevům lidského duševního života. Ukázalo se, že příznaky nemocí nebyly vyvolány pouze aktuálními traumatickými stavy: aby byl vyvolán příznak choroby, bylo nutno, aby se současně setkalo několik okolností, větší množství zážitků. Vzpomínky vedly stále dále nazpět do minulosti, nejprve do zážitků doby dospívání, puberty, a pak dále až do raného dětství. Jaké zážitky se tu vynořily pro analýsu?

Zážitky v dětství.

Tu dospěl Freud k jednomu ze svých nejzákladnějších objevů, jenž ho po několik desetiletí postavil do „negativního prostoru“, udělal z něho člověka, jemuž se vyhýbali, muže, na něhož se hrnuly nadávky, jako na tolik jiných velkých objevitelů předtím. Objevil, jaký vliv na tvoření neurotických stavů mají věci sexuální a přišel dále ještě k poznání, jaký úkol má pohlaví v pudovém životě dítěte. Abychom porozuměli významu tohoto objevu, a pochopili jeho osudy, rozpomejme se, že všechno to spadá do doby, kdy pohlavní složka byla co nejrozhodněji potlačována a umlčována. Proti badateli postavil se nepřátelsky celý okolní svět a on projevil neotřesitelný klid a jasnost skutečně velkého myslitele, jenž se nevzdá poznatků, k nimž dospěl, jenž neustoupí, nýbrž donutí okolní svět k tomu, aby přijal jeho poznatky — ať už to trvá jakkoliv dlouhou dobu, než odpor bude překonán.

Freud se tu dostal se svými objevy na pole naprosto nové jak pro vědu, tak i pro vedomí člověka. Před ním vyslovili to jen ojedinele velcí básníci: láska dítěte k rodičům obsahuje všechny znaky myslných žádostí i žárlivého soupeření. Syn chce mít matku pouze sám pro sebe a chce vůči ní zaujímat místo svého otce. Chlapec má nepřátelská hnutí proti otci a domnívá se, že otec pociťuje vůči němu stejná hnutí: bojí se o svou vlastní mužnost (nauka o kastracním komplexu). Současně dostává se hoch do hlubokého konfliktu mezi těmito nepřátelskými a soupeřícími snahami a mezi svou vlastní láskou k otci a rozvíjejícími se mravními požadavky. Tuto typickou situaci dítěte nazval Freud podle staré řecké pověsti o Oidipovi, v níž král Oidipus nevyhnutelným osudem je nucen k tomu, usmrtní otce a ožení se s vlastní matkou. Když si uvědomí tyto činy, jež spáchal bez vlastního vědomí, zbvá se zraku.

Odkud přichází tato báje i četné její obměny ve mnoha pověstech a básnických dílech? Psychoanalýsa tu nově objevila pro vědu to, co básníci už často vyslovili: že první dětské dojmy zanechávají nesmazatelné stopy a stávají se rozhodnými pro celý život člověka. Ze zážitků této oidipovské situace se rozvíjejí charakterní rysy člověka a v konfliktech, které tím vznikají, najdeme jádro všech příštích neurotických stavů. Pudový život člověka se rozvíjí od samého zrození, prvními předměty lásky stávají se rodiče a z jednotlivých oddílů pudového vývoje a z částečných pudů dítěte se ponenáhlu skládá sexualita dospělého. Část pudových sil dítěte je odvedena od původních cílů k cílům vyšším, zjemňuje se a slouží jako hnací síla při rozvoji kulturních snah. Vlivem konfliktů oidipovské situace zatlačují se první dětské zážitky do podvědomí a každý člověk většinou zapomíná na první dětská léta.

Výklad snů.

Svými objevy a analýsami pacientů, trpících nervovými chorobami, byl přiveden Freud na rozsáhlé území hysterií, strachů, vnucených neurotických představ a neurasthenických poruch. Bylo to nové pole, než nesmírně rozšířilo

území nauky o lidské duši. Při provádění analýs vyprávěli mu pacienti vždycky znovu své sny. Lékaři neměli o sny zájmu. Freud však poznal geniálním způsobem, že tato vyprávění jsou zprávami z podvědomého duševního života pacientů. Ale jak jim rozumět? Když celá léta pracoval na svých pacientech i na sobě samotném a analysoval s bezohlednou upřímností své vlastní sny, dospěl Freud k „Výkladu snů“. Toto dílo vyšlo roku 1900 a dobylo nový svět pro psychologii. Sny byly až do té doby pouhým předmětem pověr a věda se s nimi nechtěla nikdy zabývat, sny byly posuzovány jako nějaké bubliny, jež při spánku vystupují v mozku a nemají žádného smyslu.

Freud našel ve výkladu snů vlastní přístup k podvědomému duševnímu životu člověka. Freudovo umění analýsy prošlo svou nejtěžší zkouškou tehdy, když se mu po prvé podařilo vysvětlit sen jakožto útvar, který má určitý smysl. Výsledky jeho objevu přivedly psychoanalýsu nejen k uvolnění patologických zjevů, nýbrž i k nehlubším poznatkům lidského duševního života vůbec: tato metoda ošetřování nemocných stala se nezbytnou základní vědou o lidské duši. Sen přece není pouhou výsadou nemocných, nýbrž je zjevem zcela normálním. Výklad snů ukázal, jak hluboký význam má podvědomí pro celý duševní život člověka. Člověk si v obraznosti vysní splnění svých podvědomých i svých zakázaných hnutí. Ve spánku jsou uvolněny ony přísné mravní požadavky, jež ovládají denní život, pudové žádosti prolamují hradby oslabené censury vědomí, takže se mohou v snových viděních plně rozvíjet.

Proč se nám zdá sen po procitnutí tak nesrozumitelný? Protože ony instance, jež provádějí nad ním jakousi cenzuru, působí oslabené i ve spánku a podmiňují ony nesrozumitelné deformace a symbolická zahalení, jež dodávají snům jejich fantastickou povahu. Přes působení této censury pronikne však tak velká část podvědomého života na povrch, že je možno pomocí vědeckého výkladu snů dohodnouti se přes všechny deformace jejich správného smyslu. Sen, jenž se skládá především z fantastických obrazů, používá také k projevu svého obsahu určitých symbolů. Tyto symboly byly vysvětleny z řeči snu a přispěly i k tomu, že byly vysvětleny mnohé symboly, jež tvoří součást starých lidových zvyků a pohádek.

Všední život.

V téže době vydal Freud studie „K psychopatologii všedního života“ (1904), v nichž se zaměstnává rozmanitými drobnými rušivými poruchami každodenního života, jako je na příklad zapomínání, slibování, přehmátnutí a jiné zdanlivě náhodné neobratnosti, jež nazval Freud „omyly“ (Fehlleistungen). Ukázal, že všechny tyto drobné události mají smysl a souvisí s ostatním životem člověka, že jsou to zjevy normálního života, v nichž získává převahu podvědomí se svými potlačenými hnutími pudu nad úmyslem vědomé vůle: podvědomí tu lidem sehrává všelijaké šibalské kousky. I zde se mu podařil vpád do neznámého normálního duševního života, jenž představuje sám o sobě nesmírné rozšíření lidského vědomí. V těchto poznatkách šli básníci před vědci, a i populární psychologie už měla často neuvědomelý porozumění pro podobná omyly, takže se tyto Freudovy objevy staly velice rychle populárními. Věda v nich našla nové pole působnosti.

V dalších desetiletích dospělo analytické badání rozvoje, rozšíření a teoretického rozčlenění těchto objevů. Freud, jenž dlouhá léta byl izolován a postaven od vědců na prahu, našel okruh žáků a spolupracovníků, kteří se stali jádrem velkého množství jeho stoupenců, pokračujících dnes v jeho práci ve všech zemích a světadílech. Když byly nalezeny základní objevy o podvědomí a o zatlačovaných pudových hnutích, věnovala psychoanalýsa svou pozornost ve větší míře i těm instancím, jež způsobily zatlačení do podvědomí. Psychoanalýsa není už jen léčivou metodou, nýbrž stala se vědou o zdravém a nemocném

duševním životě. Aby ovládla tyto objevy a poznatky, musila si vytvořit podobně jako každá nová věda i svou vlastní terminologii.

Nové světy.

Duševní aparát se rozpadá ve tři instance, v „Ono, Já a Nadjá“ (kniha „Já a ono“ z roku 1923). Lidské „Já“ zprostředkuje přístup k okolnímu světu, uvádí ho v bezpečnost před nebezpečím, zkoumá a přemáhá požadavky reality, je to do určité míry nej povrchnější vrstva duševního stroje, představujeme-li si jej prostorově. Pod touto vrstvou leží velké a temné území „Ono“, nádrž života pudového. Já je vlastně jen malým krajem tohoto Ono, krajem, který se pod vlivem požadavků nynějšího světa modifikoval a organisoval. Úkolem tohoto Já není však jen postřehovati a přemáhati nebezpečí vnějšího světa, nýbrž i pečovati o to, aby pudové síly spodních vrstev „Ono“ neuvedly člověka v nebezpečí. Je to stálá souhra sil, jež může snadno vésti ke konfliktům, neboť pudové žádosti spodní vrstvy „Ono“ se často musejí rozcházeti s požadavky „Já“, přizpůsobenými vnějšímu světu.

Situaci však zaplete ještě třetí instance „Nadjá“, jež zastupuje morální požadavky a hodnocení. Tyto tři instance se poněkud rozvíjejí ze zážitků dítěte v okolním světě, z jeho přání, z vlivů a rozporů v rodině a ze situace oidipovské. Člověk musí ve svém jednání vyhovovati požadavkům všech tří instancí, a jeho jednání musí mu zaručovati dostatečné uspokojování pudů, musí splňovati jeho morální hodnocení a nesmí se přičítati jeho věcným zájmům ve vnějším světě; je vidět, kolik tu může vzniknouti konfliktů. Všude tam, kde pomoci zatlačení má být uvolněn konflikt, vzniká nebezpečí nervových poruch. Proto se snaží lékař, léčící pomocí analýsy, uvolnit tato zatlačení: posílení „Já“ dospělého člověka může překonat tyto své rozpory i ve vědomí.

Další rozvoj psychoanalýsy.

Charakteristickým pro další rozvoj analytické vědy je rozšiřování jejího území od stavů neurotických k různým obtížím životním a charakterovým. Sám Freud dal podnět k rozšiřování výsledků analýsy na jiná území. Především bylo nápadné, že fantasie dítěte i dětské fantasie lidstva obsahují stejné motivy. V řecké báji pohltil bůh Kronos své děti. Svého otce Urana zbaví mužnosti a jeho zbaví mužství syn Zeus, zachráněný vlastní matkou. Zdá se, že v duševním životě opakuje dítě ve zkratce vývoj lidského pokolení stejným způsobem, jako lidské embryo prochází postupně různými stupni historického biologického vývoje.

Otázkami uměleckými a estetickými zabýval se Freud v několika základních dílech: „Vtip a jeho vztah k podvědomí“, 1905, „Dětská vzpomínka Leonarda da Vinci“ z roku 1910 a „Budoucnost jedné iluze“ z roku 1927 o problémech vzniku náboženství. Podle Freuda jsou umělecká díla i náboženské soustavy určitým uspokojováním fantasie, v němž hledají výraz podvědomé tužby lidstva. Freudova „Davová psychologie“ a analýsa vlastního „Já“ přivedla na vědecké pole dnes více než kdy jindy aktuální otázku fakt davové psychologie: na tomto základě klade dnes analýsa mosty k otázkám sociologickým. Vycházejíc ze studie dětské duše, hledá analýsa cestu ke správným zásadám pedagogickým. Vyšetřuje původ neurotických stavů v dětství a dospívá k otázce, jak je možno zabrániti jejich vzniku, jak umožniti nerušený rozvoj pudového života a umožniti svobodné rozvinutí procesů sublimačních. Ve svém smělém spekulativním díle „Totem a tabu“ (1912) zabýval se Freud lidskou prehistorií a dospěl tak k novému okruhu problémů primitivního duševního života.

Nad životním dílem.

Freud měl sílu i štěstí, že se mu podařilo přes výsměch a mlčení odpůrců přivést své dílo k onomu významu, který je mu dnes přiznáván celým duševním světem. Ze

své základní analytické myšlenky porozuměl chování okolního světa i nenávisnému odporu učenců a tím si ušetřil mnohou hořkost. Rušil spánek světa a zbavoval iluze jejich masek. Svůj světový úspěch vděčí Freudovo životní dílo i neobvyklé formě stylistické: není jistě v žádném vědeckém oboru děl, v nichž by i nejobtížnější otázky byly vysvětlovány jazykem tak jasným a tak srozumitelným. Freud si vytvořil k tlumočení svých myšlenek vlastní sloh, vzorně prostý a přirozený: přesvědčivost jeho řeči prozrazuje velkého psychologa.

Podnes se o jeho díle vedou polemiky, jeho objevy však pronikly nesčetnými kanály do medicíny, do literatury, do vědění lidstva. I tam, kde Freud dosud není uznáván, jako je tomu v části oficiální psychiatrie, postřehnete všude analytické myšlenkové postupy, které se přes všechn odpor vplížily do myšlení vědců. Svou přísnou a střízlivou vědeckostí, která vedla k odhalení a k novému poznání četných zjevů duševního života, překonal Freud povrchní a racionalistickou psychologii, nově poznal tvůrčím způsobem mytologii lidského duševního života, objevil podvědomí a osvobodil zasypané životní zdroje.

V Německu při spálení knih před budovou Opery roku 1933 bylo odevzdáno plamenům i dílo Freudovo, dílo nepolitického duchovního tvůrce a učence. Je možno porozuměti tomuto nepochopitelnému skutku fašistických studentů, kteří spalovali přísně vědecká díla. Dnešní Německo musilo pocítovati, že rozpor mezi jeho tendencemi, mezi opilostí nejasných slov — a mezi duševním postojem, usilujícím neúnavně o poctivé vysvětlení základních otázek, o objasnění duševního bytí — je nepřekonatelný.

věda a práce

Verus:

Kdy budeme vidět do dálky?

Kouzla pana Bairda.

Před několika lety jsem navštívil v Londýně pana Bairda, velkého vynálezce televise neboli vidění na dálku. V té době vážní technické ještě tvrdili, že na celé věci není ani slovo pravdivé: pan Baird že prý ostatně je textilníkem, který byl nucen vlivem hospodářské krise najít si nový obor působnosti. Proto prý se pustil do pokusů s televisi, o jejichž technických možnostech se tehdy počínalo debatovati. Potkal jsem pana Bairda v jeho londýnském atelieru, kde si právě hrál s loutkami. Byly to obrovské masky tváří, podobné figurám, které vidáme mezi chodci na Václavském náměstí: byly však ještě daleko větší a děsivější. Pod nimi se skryl živý člověk. Byly ozařovány obrovskými reflektory, jejichž světelnou sílu lidské oko téměř neslo.

To byly první předměty, s nimiž se zkoušelo vidění na dálku. Pohybovaly se před přijímacím přístrojem pomalu sem a tam a jejich pohyby bylo možno viděti v uzavřeném prostoru, vzdáleném padesát metrů v reprodukci na malé desce, v podobě třepotavých a neurčitých obrázků. Kouzelník stál klidně mezi svými přístroji. Byl to malý plavovlasý pán, na němž člověk ani při největší pozornosti nemohl nalézt nic neobyčejného. Mluvil o televisi tak, jako se mluví o jždě autem anebo člunem. Ačkoliv toto slovo bylo tehdy ještě zázrakem, užíval ho docela běžně a vysvětloval mi na základě přesných číslic, že za několik let bude vidění na dálku stejně samozřejmé jako slyšení na dálku pomocí telefonu nebo rozhlasu. On vysílal tehdy na dálku ještě s použitím elektrického kabelu, jímž přenášel obraz z jednoho prostoru do jiného. Skeptici tvrdili, že prý Baird pracuje s rafinovanou a jednoduchou soustavou zrcadel, jež mu umožňuje přímé přenášení obrázků bez

pomocí elektrického proudu. Když jsem ho na to upozornil, smál se přátelsky a vyzval mne, abych si celé zařízení důkladně prohlédl. Bylo to skutečně jedno z oněch ďábelských a zázračných děl techniky, jejichž největší tajemství spočívá v tom, že nejsou vůbec tajemnými. Všechna tajemnost zalezla do logaritmických tabulek počítacích strojů a fyzikálních vzorců.

Přede mnou stál pan Baird, muž, jemuž se opět jednou podařilo stáhnouti na zemi z říše pohádek jeden z lidských snů a vykládal mi strážlivě a prostě, jaké otázky zbývá zodpovědět ke zdokonalení televise. Vyprávěl mi, že po nějaké době odstraní tajemné a divoké masky a postaví na jejich místo živé lidi. Viděl jsem na něm trochu ostychu, že pracuje s podobnými maskami, které vypadají tak bizarně. Jako všichni techničtí kouzelníci měl určitou nechuť proti tomu, aby jeho pokusy vypadaly nějak příliš fantastické a proto se omlouval, že bohužel nemohl použití jiného prostředku. Tvrdil také, že po nějaké době bude možno vzdálenost mezi stanicí vysílací a přijímací značně rozšířit, že vysílání se bude konat bez drátů a nikoliv pomocí kabelu a že obraz bude jemnější, poněvadž bude rozložen na daleko větší množství světlých a tmavých bodů, reprodukce bude se pak docela podobatí představení v dobrém kinu. Viděl jsem, že pan Baird má pravdu. Vidění na dálku stálo před prahem. Za několik let se už nikdo tomu nebude diviti. Jenom v době, kdy kouzlo teprve vzniká, je jím lidská duše okouzlena. Za několik let ztratí sílu tohoto úžasu a dokáže při pohledu na televizní přístroje už jen trochu se zaradovat a pocítit jakousi radost z ovládnutí přírodních sil technickými prostředky. Budeme se dívat po prvé z Prahy přímo do Kalkuty a zázrak televise bude již samozřejmým článkem našeho života, stejně jako do něho jsou včleněny i všechny ostatní technické zázraky, které představují štěstí i osud této doby.

Přijímací přístroj: od 3500 Kč.

Od té doby se laboratoře pana Bairda stále zvětšovaly a na téže věci se počalo pracovat i na několika jiných místech: těch pokusů nebylo mnoho, poněvadž je k nim třeba nesmírně mnoho peněz. Televise se počala zdokonalovat, aby jí mohlo být prakticky využito. Cílem není nic jiného, než realizovat jakýsi druh „nadkina“. Hlavní rozdíl od projekce na filmovém plátně spočívá v tom, že živý obraz na přijímací desce televizního přístroje se skládá z dvanácti až pětadvaceti obrazů, jež přeběhnou ve vteřině pouze zdánlivě. Žádný z těchto obrazů fakticky neexistuje, nýbrž ozařují se jen ve veliké rychlosti za sebou světlejší a tmavší plochy na přijímací desce: lidské oko nestačí sledovat toto rychlé probíhání elektrického proudu a sestavuje si z jednotlivých světlých a tmavých bodů celý obraz, jakoby stál na desce trvale.

Úkolem tedy je přenášeti během jedné vteřiny statisíce bodů různé světelnosti. Za tento vynález vděčíme americkému fyzikovi dr. Zworykinovi, jenž konstruoval „ikonoskop“. Tento přístroj přijímá i reprodukuje vysílaný obraz, nepoužívá k tomu žádných mechanických součástí. Tímto vynálezem byla po prvé dána technická možnost přijímatí televizní snímky nikoliv v atelieru, nýbrž za zcela přirozených světelných podmínek, jako je tomu ve zvukovém filmu. Další vývoj televise byl podmíněn tímto objevem. Byly konstruovány televizní přístroje, které dosáhly velké dokonalosti tím, že se obešly bez mnoha mechanicko-optických pomocných prostředků. Tím cena přijímačů ovšem velice stoupá. Velké americké firmy kalkulují dnes cenu televizních přístrojů takto: při seriové výrobě, k níž dosud nedošlo, přišlo by zařízení na přijímání televise na 150 až 200 dolarů, dokonalejší přístroj s přijímáním elektrickým na 250 až 750 dolarů.

Poněvadž ještě cena přijímače nebyla přesně kalkulována, a poněvadž žádný systém televizních přístrojů nedokázal svou naprostou účelnost, nepočala dosud žádná

ze zemi, jež stojí televisi v čele, ani Anglie, ani Francie, vyráběti televizní přijímače seriově.

Televise v Anglii.

První zemí, která v nejbližší době přistoupí k pravidelnému a oficiálnímu vysílání obrázků, je Anglie. Pokusné vysílání tam bylo zavedeno již před mnoha lety: zejména vášnivě energii pana Bairda se podařilo, že Anglie stojí dnes televisi v čele. Aby byly vyšetřeny všechny předpoklady pravidelného televizního vysílání, byla v Anglii před nedávnem utvořena komise „Ullswater Television Committee“. Před několika měsíci byla vydána zpráva této komise, jejíž výsledkem je rozhodnutí, zříditi pravidelné vysílání obrázků a zmocniti vysíláním anglickou rozhlasovou společnost. V Anglii má býti zbudováno deset stanic na ultrakrátké vlny, které postačí k dodávání televizních obrázků pro polovinu všeho obyvatelstva Anglie. Náklady budou hraditi příjmy britské rozhlasové společnosti. Aby se zjistilo, která soustava je nevyhodnější, bude se používat střídavě systému Bairdova, Marconiova a soustavy Electro Musical Industrial System. Již nyní vzniká v Londýně první velká televizní stanice světa. Zařizuje se v budově Alexandra Palast, jejíž vnějšek se staromódními sloupky a věžičkami a oblouky stojí v podivném protikladu k revolučně modernímu poslání. Zde je zařízení již několik atelierů, opatřených nejmodernějším zařízením osvětlovacím a připravených k výrobě a okamžitému vysílání tak zvaných „mezifilmů“.

Zjistilo se totiž, že z technických důvodů je daleko rychlejší a prostší vysílání filmů, než vysílání hraných nebo bezprostředně zachycených scén. Z toho důvodu bude pracovat televise s technikou, že nafilmuje nejprve potřebnou scénu, provede během několika minut vyvolání a vykopírování filmu, takže v nekratší době nafilmovaná scéna může býti televisi roznášena do celé země. Ale televise není odkázána na pouhé vysílání filmů a vysílání z atelierů: v tom spočívá obrovský význam ikonoskopu a vysílací metody Farmsworthovy. Tyto přijímací přístroje mohou býti bez jakéhokoliv zvláštního zařízení umístěny kdekoli pod širým nebem.

Pohled do nedaleké budoucnosti.

V tom spočívá zázračnost tohoto vynálezu: že může přinášeti k vašemu oku pohled na vzdálené kraje, podnikati cesty po dalekých zemích a získati onu nezávislost lidského oka, o níž nesnily ani pohádky. K tomu je ovšem zapotřebí pohyblivého přijímacího přístroje, který by byl obdobou dnešního pohyblivého mikrofonu. Téma reportáže tím ovšem je nesmírně rozšířeno. Při všech významných událostech, u nichž dnes nalzáme rozhlasový mikrofon, bude státi přijímací přístroj televizní. Tento přístroj bude stejně jako mikrofon spojen pomocí kabelu s vysílací stanicí rozhlasovou.

Již dnes jsou si ředitelé londýnské televizní stanice vědomi toho, že daleko významnější složkou televise než reprodukce hraných programů budou reportáže. Očekává se, že již koncem tohoto roku bude možno hlavní události anglické rozesílati televisi. Toto očekávání staví britskou rozhlasovou společnost před obrovské výdaje. Angličané však nemají v úmyslu z úsporných důvodů před tímto televizním programem ustoupiti. Všechny praktické přípravy byly již vykonány, a britský rozhlas neustupuje před žádnými obtížemi. Byly pořízeny speciální kabely, jichž je třeba k přenášení výjevu s místa děje do rozhlasové centrály, jež vyžaduje nákladu na 120.000 Kč za každou míli cesty. Kromě toho se překonávají i obrovské obtíže technické: aby se ušetřily veliké náklady na přenášení obrázků s místa děje do rozhlasové stanice, pomýšlí se již dnes na použití tak zvaných „mikrovln“, jež představuje nejprostší a nejlevnější vyřešení tohoto problému.

Protože dnes prozatím bez velkých obtíží mohou býti přenášeny scény, při nichž potřebný kabel není delší než

100 nebo 200 metrů, je zařízen britský rozhlas především na přenos podobných výjevů, jež se odehrávají buď v parku před novou televizní budovou nebo na její terase. Z tohoto důvodu mají prozatím být vysílány programy jen určitého druhu, jako na příklad sportovní závody a pod. Toto omezení televizního vysílání se však vztahuje pouze na nejbližší dobu.

Jak vypadá televizní program.

V paláci Alexandra v Londýně, kde je umístěno první televizní studio, bývalo dříve divadlo a ředitelé britské televise měli v úmyslu divadelní dekorace, které měli po ruce, použít i pro vysílání obrázků. Jak se dalo předpokládat, přesvědčili se o tom, že stejně jako pro film je třeba zvláštního druhu dekorace i pro televizi. Celého divadelního jeviště v paláci Alexandra používá se už jen pro zkoušky, které se denně konají.

Tyto zkoušky mají hlavně rozhodnouti o tom, jak bude vypadati večerní program televizního vysílání. Angličané načerpali v oné dlouhé době, kdy s televísi konali pokusy, již mnoho zkušeností, které jim teď přijdou k dobru. Nemají v úmyslu vysílati celé dlouhé filmy s dějem jednak z důvodů praktických, protože se anglická kinematografie usnesla s naprostou svorností, že nedá žádný film televizní společnosti k dispozici, poněvadž by si tím vychovala proti sobě nebezpečnou konkurenci: v tomto odporu jdou angličtí filmaři dokonce i tak daleko, že nedali televísi k dispozici ani reklamní ukázkové snímky ze svých filmů, ani sebe kratší scény. Kromě námitek praktických jsou proti vysílání filmů i námítka psychologické a estetické. Angličané si první uvědomili, že i v rozhlase musí býti programy daleko kratší než v divadle nebo v koncertním sále. Již dávno předtím, než jsme dospěli k podobným zásadám ve střední Evropě, vysílali Angličané programy z klasických hudebních skladeb, které netrvaly déle než 5 až 15 minut. Posluchač rozhlasu stane se totiž snadno netrpělivým, a to platí i pro diváka na vysílání televizní. Televizní programy s počátku budou trvati pouze hodinu odpoledne a hodinu večer. Vůbec nepřijde v úvahu, že by televise vysílala programy od rána až do noci, jako je tomu v rozhlase, a že by žádný z těchto programů se již neopakoval. Náklady jednotlivého vysílání jsou tak obrovské, že podobné zásobení diváků televizní podívané nepřijde vůbec v úvahu.

První programy televizní budou vysílány z krátkých výstupů a čísel. Budou vysílány výňatky z již známých a dávno hraných filmů a kromě toho také filmy amatérské. Zajímavý je úmysl zavésti kritické debaty o jednotlivých filmech, jež mají býti doplněny ukázkami z nejlepších filmových snímků. Kdyby se skutečně podařilo zavésti tímto způsobem nezávislou kritiku filmovou daleko vyšší úrovně, nežli je dnešní nepřilíš inteligentní filmová kritika žurnalistická, bylo by možno působiti na vkus obecnstva neobyčejně vydatným způsobem. Dá se však očekávati, že dá-li filmový průmysl k dispozici ukázky ze svých filmů, třeba již obehnaných, najde si jistě i prostředek, aby zabránil nepřilíš kritice. Angličané mají také v úmyslu přivésti před přijímací přístroj známé osobnosti z politického života, zavésti mezi nimi debaty anebo klásti jim otázky ve formě interviewů. Kabaret bude obohacen o několik nových odstínů, jež kabaretu rozhlasovému dosud chyběly: při televísi bude vidět i tváře artistů, mohou býti zavedena i čísla akrobatická a taneční. V programu budou obsaženy dále módní přehlídky, reklamní vysílání různého druhu, ilustrované causerie, divadelní kritiky s ukázkami posuzovaných her a jakási denní revue, jež podobně jako filmové týdeníky v biografech bude přinášeti aktualitu z celého dne.

Obtíže.

Velkou překážkou k zavedení televise byly dosud technické překážky, které se dosud nepodařilo překonat i a z nichž některé možná nebudou zcela likvidovány vůbec.

Je známo, že při podobných smělejších technických novotách se objeví podivné překážky, které se člověku přímo zdají jakousi pomstou přírodních sil. Při televísi není možno dosáhnouti toho zázraku, že by se vysílaly snímky na nesmírné vzdálenosti a dokonce přes půl zeměkoule. Pro televísi se totiž používá tak zvaných ultrakrátkých vln, jejichž zvláštností je, že se dají použít pouze na vzdálenost relativně krátkou. Byly sice již publikovány zprávy, že se podařilo vysílati televizní snímky na obrovskou vzdálenost, jsou to však jen ojedinělé případy, které se prozatím nedají kontrolovati. Prozatím platí, že má-li býti mřížování přijímacího přístroje co nejmenější, má-li býti obrázek co nejzřetelnější — je zapotřebí používati k přenosu obrázků vln nejvyšší frekvence, to jest vln nejkratší délky. Zvláštnost u těchto vln však je, že se chovají podobně jako vlny světelné, jež jsou ještě daleko kratší. Bývají vysílány z míst co možná vysokých a dají se zachytiti pouze v okruhu, který není větší než kam dostačí dohlédnouti normální lidský zrak.

Podle dnešního stavu techniky je třeba všude, kde vysílání obrazů se má konati na delší vzdálenost, použít kabelu a přenést snímek na další vysílací stanici. Angličané chtějí zbudovati podobných vysílacích stanic deset, z nichž pro každou je vymezen okruh 50 km a jež mají vysílati všechny tentýž program. Ale i po jejich zbudování bude moci jen nepatrná část obecnstva přijímati vysílané programy. Aby televise byla přesto zpopularisována, zřídili Angličané blízko vysílací stanice britského rozhlasu přijímací stanici televizní, v níž je umístěn znamenitý přijímací přístroj, bezplatně každému přístupný.

Jaké jsou finanční obtíže na zřizování televizních stanic ukázala „Přítomnost“ ve dvou podrobně vyložených článcích v minulém ročníku. Náklady jsou tak vysoké, že byla v Anglii vedena podrobná debata o tom, dají-li se potřebné kapitály vůbec sehnati. Prozatím jsou finanční prostředky televise i v Anglii tak malé, že není možno přistoupiti k realizování všech plánů; poněvadž se počítá také s malým počtem abonentů, nebude za vysílané televizní programy od abonentů rozhlasu vybirán žádný další poplatek. Angličané jsou přesvědčeni, že zatížení televise dalším poplatkem by její popularisování úplně znemožnilo. Další obtíž pro financování anglické televise vyplývá ze zvláštnosti, kterou trpí i financování britského rozhlasu. Licenční poplatky vybírá poštovní úřad a ponechává si relativně velice vysokou část těchto poplatků pro sebe, což je vlastně zahalenou daní rozhlasovou. British Broadcasting Corporation, britská rozhlasová společnost, byla už vždycky nespokojena tím, že z každých inkasovaných 10 shilingů musí zaplatiti poště 4 shilingy. Už léta se agituje, aby rozhlas měl z vybraných poplatků vyšší příjem, a tato agitace se zesiluje nyní při zavádění televise. Celé náklady na televísi, obrovsky vysoké, musí totiž býti hrazeny rozhlasovou společností. Ukazovalo se sice na to, že příjmy britské rozhlasové společnosti se v posledních letech neobyčejně zvýšily; toto zvýšení však naprosto nestačí k tomu, aby uhradilo náklady televise.

Anglické zkušenosti.

Jde tu o otázky, o nichž se debatuje nejen v Anglii, nýbrž ve všech ostatních evropských zemích. Všude pociťují se tytéž obtíže a všude staví se tytéž překážky zavedení televise do cesty. I když bude dosaženo toho, že ceny přijímacích přístrojů budou tak nízké, aby si je mohla nakoupiti alespoň určitá vrstva posluchačů, kapitálově dosti silných, a i kdyby od těchto osob byl za přijímání televizního vysílání vybirán ještě další poplatek — nestačily by tyto příjmy ani k úhradě zlomku nákladů instalačních a programových.

Televise je tedy dnes ještě velmi nákladný přepych. Je tak velký přepych, že Československo pomýšlí na její zavedení teprve tehdy, až bude dostatečně vyzkoušeno,

kteřá ze soustav může býti pokládána za standardní a nejosvědčenější. Anglické zkušenosti s televizí jsou ovšem i pro nás nejměrodatnější. Je dnes jasno, že žádné teoretické úvahy nepovedou k cíli, nýbrž že především je třeba mnoha praktických pokusů v zemích, které k tomu mají dostatečné prostředky. Z dosavadních přístrojů televizních se nejvíce osvědčily v Anglii současně vedle sebe používané soustavy Bairdovy a Marconiho, z nichž první rozkládá obraz na 205 řádek, druhá na 420 řádek. V Německu se navrhuje, aby při standardisaci byl vzat za základ počet 320 řádek. Naproti tomu jsou námitky, že dnes je technicky možno rozkládati obrázek televizí na 700 řádek, čímž obraz dosahuje takového zjemnění, že prakticky se již vůbec neodlišuje od dokonale reprodukce na filmovém plátně.

Soustava Bairdova a Marconiho bude používána v Anglii střídavě: na každé z nich bude se vysílati jeden týden. Očekává se, že podle různých změn programu se ukáže, pro který obor je která soustava výhodnější. Zájem obecnstva má býti vystupňován tím způsobem, že obě soustavy podniknou mezi sebou jakési technické dostihy a že při rozhodování mezi nimi bude ponechán obecnstvu poradní hlas.

Jak daleko je Amerika.

V Americe konaly se pokusy s televizním vysíláním v době, kdy v Evropě o ní ještě nebylo ani tušení a rozvrhovaly se již smělé a utopistické plány do budoucnosti. Je to země, v níž podnes je chuť k technickým experimentům vyvinuta daleko více než kdekoliv jinde. Přesto přese všechno se hlavní obtíže vývoje televise ukázaly v Americe ještě zřetelněji, než kdekoliv jinde.

I když bude vyřešena otázka, která z dnešních soustav je nejvýhodnější, zůstává pro Ameriku zvláště významný problém technický bez odpovědi. Nikdo nemá tušení, jak zařídit při obrovských rozměrech Spojených států vysílání televizní pro americké publikum, které je rozmazleno technicky dokonalými vysílačkami rozhlasovými. Dosavadní mez televizního vysílání, vzdálenost 50 km od místa vysílání, je obzvláště v Americe těžce pociťována a dosud nedošlo k praktickému návrhu, který by zajišťoval rentabilitu vysílání obrázků ve Spojených státech.

Velké množství pokusných vysílaček je ovšem již částečně v provozu, částečně ve stavbě. Televise má již Filadelfie, New York, Boston, Washington a Chicago, i některá jiná města. Protože americký rozhlas nevybírá od svých posluchačů vůbec žádných poplatků, je otázka financování televise ve Spojených státech obzvláště obtížnou. Vysílací stanice jsou většinou majetkem velkých obchodních koncernů, které používají rozhlasu buď přímo nebo nepřímo k účelům reklamním. Mezi jednotlivými stanicemi dochází k častým spojením, takže velké množství z nich je organizováno ve dvou nebo třech obrovských skupinách, jež mohou vysílati jednotný program, kdykoliv to pokládají za účelné. Žádost o financování technické výstavby televizních společností byla nyní předložena vládě Spojených států amerických.

Současně oznámila americká Radio Corporation, že dává k dispozici asi 120 milionů Kč ve prospěch zdokonalení televizní techniky. Část tohoto obnosu bude vynaložena pro zřízení nové vysílací stanice na špičce největšího newyorského mrakodrapu State-Building. Z této budovy se již dříve konala četná vysílání pokusná. Pokusy mají se nyní opakovati v daleko větším rozsahu a bez ohledu na to, kolik peněz si vyžádají. Bude zřízeno 500 přijímačů různých konstrukcí, z nichž každý obsahuje 52 trubice a reprodukuje obrazy na dosti velké ploše. Tyto přístroje nebudou prodány, nýbrž postaveny v bytech úředníků, inženýrů, v redakcích novin, kancelářích a experimentálních laboratořích technických organizací. Na nich budou se konati celých 18 měsíců pokusy, jejichž výsledky budou teprve pak veřejně publikovány. Je patrné, že v Americe se chápou věci daleko velkoryseji a že

nejdou omezeny ohledy na praktický výsledek, jehož je možno v tomto okamžiku dosáhnouti. Očekává se, že se tyto nákladné pokusy vyplatí později, až se přistoupí ke stavbě televizních přístrojů ve větším rozsahu.

Čeho dosáhla Francie.

Francouzi byli s televizními pokusy dlouho pozadu. Teprve na podnět nynějšího ministra pošt Mandela byla zřízena asi před rokem laboratoř, kterou ovšem není možno srovnati s velkorysostí laboratoří amerických a anglických. V ní pracuje francouzský vynálezce Barthélemy, jehož vytrvalému úsilí se podařilo přiměti francouzskou firmu „Compagnie des Compteurs“ k tomu, aby se ujala iniciativy při podporování televizních pokusů ještě dávno předtím, než se k tomu odhodlalo ministerstvo pošt.

Nyní bylo zřízeno televizní studio v přímém ministerstva pošt v Paříži, odkud se vysílá na osmimetrové vlně ve 180 linkách s rychlostí 25 obrázků ve vteřině. Vysílací antena je umístěna na vrcholku Eiffelovy věže. Na oficiální a všeobecné zavedení televizního vysílání, k němuž se Anglie již chystá, se ve Francii prozatím ještě nepomýšlí.

V Německu shořela veliká obrazová vysílací stanice v létě minulého roku při požáru rozhlasové výstavy. Tři měsíce poté zřídil ústřední ústav poštovní novou stanicí k vysílání obrázků, která však prakticky nemá žádnou cenu, poněvadž vysílá snímky pouze na dálku tři metrů. Silnější vysílačka byla postavena ve Witzlebenu a provoz na ní byl před nedávnem zahájen: technicky však se ani z dálky nevyrovná vysílačkám anglickým. Vysílá ve vteřině 25 obrázků o 180 řádkách.

Přijímací přístroje, konstruované dosud pouze ojedinele, jsou ještě velmi drahé, platí se za ně 10.000 až 20.000 Kč. Především jsou určeny k tomu, aby na nich přijímaly obrázkové vysílání určité společnosti a kolektivní celky: jak se zdá, nepomýšlí se prozatím vůbec na to, sestrojovati televizní přístroje přijímací, které by byly přístupny nejširším vrstvám. Jedině z Ruska docházejí zprávy, že prý tam byly konstruovány přijímací stanice, které jak svou cenou, tak i technickým provedením se hodí k všeobecnému přijímání.

Z tohoto stručného přehledu výsledků televise v posledním roce je patrné, že od smělých snů a od laboratorních úspěchů je ještě velice daleko k všeobecnému zavedení televise v praxi. Je sice pravda, že televise může býti velkým konkurentem filmu i dnešnímu rozhlasu — ale pokud vysílací společnosti nebudou mít po ruce téměř neomezené finanční fondy k potřebnému budování vysílaček, a pokud nebude v širokých vrstvách obecnstva dosti peněz k pořízení přijímacích stanic, nemusí se ani film ani rozhlas tohoto teoretického konkurenta báti.

feuilleton

Anton Kuh:

Tvář doby v epigramech

O b ě a n.

Jako myslící člověk (pravil mladý muž) jsem pro období komunistické. Jako člověk požívačný jsem pro Cesara Borgiu a pro Tiberia. Protože se však nemohu rozhodnouti ani k tomu, abych obětoval rozum požívačnosti, ani k tomu, abych požitkem dal v oběť duchu — omezím se až na další posvítiti si kapesní svítilnou do obličeje svého spoluvězně, Evropana, odsouzeného k smrti.

Tvář doby: tvář vůdce stala se totožnou s obličejem vedených.

Co je to kolektivum? Veliká hromada nul, které se zřekly individualismu, ale kladou velkou váhu na to, aby byly osobně jmenovány.

Nové seskupení tříd: heroického profesora dějepisu vystřídal marciální sluha v kanceláři.

Jméno Goethe: ideální ústní vodička pro zbohatlíky.

Z chlapců, kteří si v bibli pod lavicí podtrhovali slovo „nevěstka“, stávají se censorové a státní zástupci.

I nahé umění, jak Circe, čistým zdá se: hled' na ně nečistě, a promění tě v prase.

Měšák si myslí, že se myšlenka podobá poesii a skutečnost prose. Neví, že myšlenka dohromady se skutečností představuje poesii života — zatím co myšlenka o sobě i skutečnost o sobě představují každá sama prosu.

Rakousko. Rakousko: je Švýcarskem nekomfortnosti. — Němec je kamarád z vojny. Rakušan je spolužák. — Příčina železniční srážky v Rakousku: Vlaky nedodržely zpoždění, vyhrazené jízdním řádem. — Každý Rakušan je soukromník, který je na dovolené z nějakého úřadu. Zejména tehdy, když v tom úřadu sedí. — Rakušan nosí své civilní šaty jako roztrhanou uniformu.

Stateční strážcové ducha: stáhnou se skutečnosti kůži a říkají tomu: reportáž.

Tři nejužívanější slova židovského žargonu: pozitivně, efektivně a kolosálně.

Nejběžnější figura dnešních dnů: heroický pitomec.

Kdyby v Jerusalemě se bylo bývalo konalo hlasování o tom, má-li Kristus být ukřižován, byl by pokrokovce promluvil takto: „Nechtěli bychom s tohoto místa zatajovati své obavy, jež toto opatření je schopno probuditi u svobodně myslících občanů právě v poměru k otázce úcty lidského života, ačkoliv ovšem i s druhé strany zajisté nesmí být zalháváno, že události, jaké jsme právě prožili, by určité mohly býti s to, snížití vážnost uvědomělého palestinského státu, usilujícího o udržení pořádku, v očích okolního světa.“

Vzdělání nepřátelé ducha: lidojedi s metafysikou. Napřed se pokřičují před Goethem a Kantem a pak nám vrazí nůž do zad.

V dějinách lidstva jsou tiskové chyby, o nichž se znovu a znovu přesvědčujete, že nejsou chybou, nýbrž skutečností.

Konservativní úvodník proti radikalismu: „Vždyť se to nesní tak horké, jak mám plné kalhoty.“

Eros, čili o milenci.

Všední drama: když si uvědomil, že se k sobě nehodí, rozhodl se ji opustit. Trvalo to však ještě chvílku. Ta chvílka byl celý život.

Mám útěchu, že jsem nedosáhl té, které on dosáhl: on, pro něhož je dosažitelnou, nezískává od ní tolik, kolik bych získával já, jemuž je nedosažitelnou, kdyby mi byla dosažitelná.

Kdyby byl Bůh slyšel, jak ve vedlejší pokoji vržou postele, nebyl by stvořil člověka.

Psychoanalýza přináší pacientům tu útěchu, že jejich nemoci živí jednu celou vědu.

Rada Dona Juana: mluví-li žena, dívej se jí na ústa, ale neposlouchej ji.

Čtenář.

Vydal bych zákon, že slovo „quo usque tandem“ se nesmí používat v polemice — leda, když nemáme po ruce proti odpůrci žádný jiný materiál.

Chesterton napsal, že lež divadla spočívá v tom, že herec Hamleta nesmí při monologu „být či nebýt“ kýchnouti. Mně se zdá, že v tom spočívá vůbec lež vši tragičnosti.

Francouzské knihy jsou pro okamžik neodolatelně kouzelné, na trvalo však nesnesitelné. Nedovíme se při jejich četbě s jistotou, stydí-li se jejich autoři za svou hloubku, nebo vedou-li jen spokojené hospodářství se svou mělkostí.

Píšeš-li německy, jsi chodec. Píšeš-li francouzsky, jsi krasojedec.

Ibsen: postavy nosí své problémy jako vnitřní císařské kabáty.

Intelektuál, obrácený ke katolicismu, používá katolické víry za šatnu, v níž odkládá strach před oním světem, aby mohl nerušeně požívat guláše tohoto světa.

Co je to kavárenský literát? Člověk, který přemýšlí v kavárně o tom, co druzí venku nezažijí.

Viděl jsem dadaistický leták. Všechno tu bylo přeházeno křížem krážem. „I“ stála šikmo a „U“ byla postavena na hlavu. Slova se tu rozplývala a závěrečné slabiky kvíčely. Uprostřed všeho toho zmatku byla rovnou a dobře čitelnou jen jedna poznámka: „Cena 1 Kč.“

„Psát levou rukou“: v tom spočívá celé tajemství, jak se naučit psát pravou.

Práce spisovatele: proměnit řemeslnost, v níž se proměnilo jeho nadšení, opět v nadšení.

Naši autoři románů: zdědili Flaubertův pot a pletou si jej s Flaubertovou genialitou.

Arthur Schnitzler: post coitum omne animal est typisch wienerisch graziös.

„Ruralisté“ proti „asfaltním literátům“. Kde má řeč živou tvář, mluví asfalt řečí domova. Kde je jazyk mrtev, stává se z orných polí mrtvý asfalt.

Málokdo ví, že nepsati je plodem dlouhé a namáhavé práce.

Člověk našich dnů.

Životní sen E. E. Kische: jsme v roce 1793, občan Kisch je veden na guillotinu. Bubny víří, límeček je sňat, hrdlo je položeno na prkno, kat Samson zvedá ruku k znamení.

V tomto okamžiku vytáhne občan Kisch legitimaci z kapsy a praví: „Pardon, reportér Prager Tagblattu“.

Otižádostivý návštěvník v literární kavárně: vypadá jako by umíral hlady, že si ho nikdo nevšímá. Bůh mu poslal jeho obličej nazpět s poznámkou: „nehodí se“, jako to dělají redakce s jeho rukopisy.

Prominentní literát: je zaměstnán tím, že nosí svou hlavu. Nosí svou hlavu tak, aby si ji veřejnost mohla prohlédnouti, jako jeden z manekýnů firmy „Duch a Významnost“.

Úspěšný moderní básník: podívejte se, jak je vyžrán ze samé slávy. Nad každým essayem, který o něm vyjde, přibude dvě libry na tloušťce.

Slovný literát: nosí hlavu, jakoby to byl klobouk. Kdybych za ním seděl v divadle, řekl bych mu: „Prosím, račte odložit hlavu.“

Člověk s plnovousem: používá ho, abychom nepoznali jeho vlastní tvář. Dovede svůj plnovous v případě potřeby si natáhnout přes obličej jako kápi spiklenecké organizace.

Maďarský gentleman: vypadá jako kříženec mezi policejním ředitelem budapeštským a mezi zločincem, kterého hledá.

Člověk, který pronáší vtipné poznámky: strká chrysan-tému Oscara Wildea do díry svého ducha.

Kritik intelektuál s obrovskými kostěnými brýlemi je jako vlk v babiččině posteli. „Babičko, proč máš tak velké oči?“ — „Abych mohl lépe čísti essaye.“ — „Babičko, proč máš tak velké uši?“ — „Abych mohl poslouchat, co se říká u vedlejšího stolu.“ — „Babičko, proč máš tak velká ústa?“ — „Ticho, ... abych tě mohl lépe definovat.“

Mladá generace: nemají tušení, kde Bůh bydlí, ale každý už s ním napsal interview. — Mladý generacionismus je partnerem snobismu. Oba představují tajný spolek nedostatečného vzdělání, jehož členové přísahali, že vědomě nikdy nikoho nepochválí. — Jsou přesvědčeni, že psát špatnou češtinou znamená mít pevnou páteř. — Več se proměnily jejich ideální požadavky, které kladli světu? V požadavky honorářové. — Kdykoliv se setkám s takovým mladým literátem, nezbavím se nikdy představy, že Leibniz se jmenuje jeden známý výrobce keksů. — Jeden z nich je profesionálním majitelem alibi. Kdekoliv se něco odhalí, má alibi, že při tom nebyl. Už ve chvíli, kdy se narodil, měl po ruce alibi, že při tom nebyl. — Mluví jako světáci, gestikulují jako zdrželiví, kabát mají šitý jako homosexuální, jen obličej mají od dědečka.

Plagiát: že básníci kradou, to nevádí. Horší je, že kapsáři básní.

Plebejec.

Bohémové vypadají dnes velice elegantně. Jenom duši mají neumytou.

Mějte se před ním na pozor. Ten člověk na sebe něco ví.

Člověk, jenž má dětské oči, není ještě dospělý.

Jak si malý Moric představuje dějiny lidstva — navlas tak vypadají.

Jsou lidé, kteří skromně a s klidnou tváří děkují kolem sebe za ovace, které nikoho ani nenapadne jim chystat.

Žraví lidé jsou melancholici, kteří věčně zejíci díru ve svém srdci vyplňují žrádlem.

Co je melancholie? Touha vrátit se domů, k sobě samotnému.

Nejhezčí věci zažíváme v přítomnosti tak, jako by to byly vzpomínky.

Neumíš-li klečet, nemáš práva opovrhovat.

Diváš se na kapitalistu, který dělá tělocvik: „Ten člověk má mé peníze. Nosí mé šaty. Spí v mé posteli. Ope se jídly, která já nejraději jím. Užívá s mými ženami. A teď chce ten chlap být ještě mrštný jako já.“

Co je nemravnost? To, co si myslí špatné svědomí o přirozené věci.

Věčné přání lidstva: romantika s vodním splachováním.

Zázračné dítě: tak mladé a už tak netaentované.

Film a rozhlas dosáhly oba téhož: ačkoliv jejich smýšlení je šířiti skutečnost, rozšiřují jen neskutečnost.

Nejhrubší díla vznikají vždycky z obrany proti nejhrubšímu strachu.

Jazykem šlechticů mezi spisovateli je přesnost.

Polemika: jen nebýt hned věcný! Vždyť to jde také osobně.

Jakmile se v divadle opona zvedne, jsou zázraky u konce.

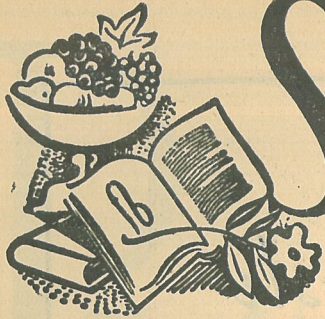
JASNÉ ZŘENÍ - VKUSNÝ VZHLED!

Americké brýle Ful Vue

„OKULARIA“, PRAHA, Václavské nám. 57, nad Lützowovou

Jemný a vkusný **dopisní papír** je spolehlivým průkazem dobrého taktu a vybrané zdvořilosti. Pečujeme stále o to, abychom svým váženým zákazníkům posloužili papíry jakostně nejlepšími a decentně moderními. Zvolte si dopisní papír svého osobního vkusu z našeho obsáhlého vynikajícího výběru.

KAREL KELLNER, PRAHA, Václavské náměstí 61 - Dlouhá třída 17

Svět knih

Roč. 6. Číslo

KULTURNÍ ZPRÁVODAJ

7

Stanislav K. Neumann:

PODANÁ RUKA.*)

*Podaná ruka mimojduocímu,
který se ohlížel po ní,
jest u cesty smutné, u cesty dlouhé
květ, který voní.*

*Podaná ruka, zcela prosté gesto,
jež čekáním vděčnosti nemaří času,
je ptačí píseň v náhlé samotá,
když zastesklo se po živém hlasu.*

*Podaná ruka, větévka tenká,
kterou jsi nabídl tonoucí včele,
pomáhá Kovat železný řetěz,
v němž živé živému věrno je cele.*

*Podaná ruka kterékoliv věci,
k světlu se deroucí vedle tebe,
svěžejším činí stromů stín,
teplejším hvězdnatě nebe.*

*Nesmírná útěcha line se z věnce,
ježž tvoříc, přispěl-lis, přispěti moha.
Podaná ruka na kterémkoliv místě
pravého tvoří boha.*

*) Ze sbírky „Nové zpěvy“, které právě vyšly v druhém, rozšířeném vydání.

POZNÁMKY

NOVÝ ROMÁN JOSEFA JAHODY. Josef Jahoda je jeden z těch dobrých vypravěčů, kteří se zapsali do paměti širokých vrstev čtenářské obce lidové, a kteří její potřebě vyšli vstříc opravdu s porozuměním i ušlechtilostí. Jsa dobrým vypravěčem v tom dobrém slova smyslu nenabízí sladkou odměcninu nebo padělek života, ale samotnou skutečnost, již věrně a realisticky dovede přepsat do dramatického děje. Jeho nový román „Slečna Klavera“ vypravuje poutavě životní příběh mladého podnikavého inženýra Borta, kterého dvakrát zachrání před smrtí milosrdná a milující žena. Nemocniční sestra Klavera, která se sklání nad inženýrem Bortem, volajícím v agonii jméno jiné ženy, ošetřuje jej pečlivě i za dlouhý čas potom, když po všelijakých trampotách existenčních, zklamán vlastní ženou se inženýr Bort těžce posílí. Teprve pak se mladý muž dovídá, kdo se to tenkrát skláněl nad jeho lůžkem, když skoro již umíral, teprve pak poznává skutečnou lásku k ženě, která muze povznášá, nikoliv zabíjí. Ten příběh vzatý z dobového prostředí plného existenčních starostí, neodpovědnosti lidí k životu, jako je Bortova žena, manželských rozvratů, má ve svém bohatém ději skutečně všechny předpoklady, aby se stal oblíbenou četbou mnoha a mnoha lidí, kteří chtějí, aby jim kniha realisticky vyprávěla o tom, jak se trpí, žije i miluje. Kniha vychází jako čtrnáctý svazek spisů

K dokončení českého souboru díla Anatola France

Čtenáři, sahej často po Anatolu Franceovi, básníku, vrah se k mistru, jež kritikové zanedbávají a neznají! Zakusíš nad ním, čtenáři, onen slavný dojem, který tak pěkně vyjádřil Pascal zavíraje kterousi knihu: Čekal jsem, že najdu autora, a našel jsem člověka! Poznáš, moderní básníku, co znamená znovu vličit inteligenci do umění slovesného a že i v tvoření poetickém je výhodou nebýti hlupákem, jak řekl Barrès.

Václav Černý (v Literárních novinách).

Josefa Jahody. Má 320 stran a stojí brož. Kč 18.—, v původní vazbě Kč 26.—.

CO VYŠLO. Právě vyšlo další, 3. číslo uměleckého měsíčníku „Život“. Je celé věnováno jihočeské gotice a jeho bohatý textový obsah, seznamující vás kriticky s výraznou gotikou jihočeskou, je skvěle doplněn částí obrazovou. Několikabarevné reprodukce gotických památek, překrásně provedené obrázky madon a světic, reprodukce rytin a soch dodávají tomuto číslu „Života“ značné ceny. Předplatitelé „Života“ získávají v tomto čísle krásný, dokonale vypravený sborník jihočeské gotiky. Sborník byl vydán i zvlášť a je jej možno koupit za Kč 25.—. Jednotlivě, jako číslo Života jej získat nelze. Příští číslo bude věnováno tvorbě Josefa Šímy a bude k němu přiložen malířem podepsaný originální barevný dřevoryt.

NOVÉ VYDÁVÁNÍ DÍLA K. M. ČAPKA-CHODA. Dnem 19. února počne vycházeti u Fr. Borového v sešitech po Kč 2.40 lidové vydání spisů K. M. Čapka-Choda. Vydání

obsáhne celkem 19 svazků a bude zahájeno nejslavnějším dílem Čapkovým, pražským románem Turbinou. Sešity budou vycházeti týdně, ale lze se i do 30. dubna t. r. přihlásit závazně k celému odběru jednotlivých svazků, které budou dodány vždy po vyjití za cenu vydání sešitového. Lze tak získati celé dílo K. M. Čapka-Choda místo za Kč 618.—, za cenu Kč 480.—.

„CÍSAŘ CHUDÝCH“ V DRUHÉM VYDÁNÍ. Mohutný historický román Antonína Trýba „Císař chudých“ vyšel minulý týden již ve druhém vydání.

DRUHÉ VYDÁNÍ „EOKU“. Poslední básnická sbírka Otokara Fischera „Rok“ vyjde tento týden ve druhém vydání.

ÚSPĚCHY KNIŽNÍHO VYDÁNÍ LANGROVY „JÍZDNÍ HLÍDKY“. Nakladatelství Fr. Borového dává do tisku již osmý až desátý tisíc divadelní hry Františka Langra „Jízdní hlídka“.

Šalom Asch

jak ho nakreslil Karel Čapek v „Obrázcích z Holandska“.

G. Lanson:

BOHATOST NÁMĚTŮ V DÍLE A. FRANCE.

Náměty, které lákaly A. France, jsou velmi rozmanité: dítě, probuzení inteligence, smyslů a vášní v intimním a moderním rámci, zvláštní případy morální pathologie, první doby křesťanství a legendy o středověkých světcích, nálada a dramatické události z francouzské revoluce, půvabný anarchismus františkánství a prostínky zářky italského křesťanství; tragické vášně a krvavá dobrodružství renesanční Itálie; Alexandrie a Thebaida, kultivovaný a požívačný paganismus v pětkách s divokým asketismem; franc. XVIII. stol. se svou svobodomyšlností, nemoralností a pružnou myšlenkovou smělostí; moderní společenský život, dnešní svět, inteligentní, svrchovaně rafinovaný, mravně zkažený, smyslný a posilovní v praktickém životě, ale idealistický v obraznosti, svět schopný chápat i nejvyšší mravní myšlenky, ale ani na chvíli se nedávající vyrušovat ze svých neřestí. Tak nás tento umělec provádí nejrozdílnějšími, nejvíce si odporujícími světy a nejrůznějšími, nejzdařenějšími časy a místy. Ale všechny tyto náměty mají společné to, že jsou v rozporu s běžnou morálkou, že odsuzují běžnou praxi v otázkách pravdy, spravedlnosti a dobra.

13506
57624
234817
031
649320
60045

BILANCE
rychle a spolehlivě

Sundstrand
GIBIAN A SPOL., PRAHA II, ŠTĚPÁNSKÁ 32

Lékaři

Odborný lékař pro porodnictví a pro nemoci žen **MUDr. K. STEINBACH**
PRAHA II, Havlíčkovo náměstí 22. — Ord. 9—11, 2—4. — Telefon 270-13

Dr. J. ERMAČENKO bývalý hospitant nemocnice na Bulovce (dermato-venerolog, odd.), Praha I., Ulice u Pražské brány č. 1, za Repräsentaním domem. Ordin. od 7 h. do 20 h. Neděle a svátky dopol. Telefon 634-66.

Do tance a společnosti

Danilo

39.-

Speciální taneční polobotky úplně hladkého tvaru, lehoučké, ve kterých bez únavy protančíte celou noc.

Oliver

49.-

Lakem zdobené matboxové polobotky. Jsou vkusné i pohodlné.

Marquis

59.-

Hladká a jednoduchá elegancie těchto polobotek je vyhledána muži vyříbeného vkusu. Lakové bez příkras, dokonalého střihu, z prvotřídního materiálu.

Kvalitní ponožky „BEMBERG“

Kč 9.-

Villa

99.-

K tanci i na ulici lze nosit tyto luxusní polobotky. Jsou z nejlepšího leštěného telecího boxu.

Ponožky „LUXUS“ z umělého hedvábí je v eleganci doplňují. Kč 9.-

Aata